

הגירשת וגם ירשת?

מדינת ישראל והסחר בבני אדם:

בין מאבק כלכלי לגזל שיטתי

מוקד סיוע לעובדים זרים

This project is funded by the European Union

כתיבה: נעמי לבנקרון

עריכה: אלה קרן

עיצוב כריכה: אילת גזית

על 'מוקד סיוע לעובדים זרים'

'מוקד סיוע לעובדים זרים' היא עמותה א-מפלגתית וללא מטרת רווח, הפועלת להגן על זכויותיהם של מהגרי עבודה ולמגר את הסחר בבני אדם בישראל, מתוך שאיפה לבנות חברה ישראלית צודקת, שוויונית ודמוקרטית המקדמת סובלנות והגנה על חלשים. פעילות המוקד מתמקדת במתן מידע על זכויות, בייעוץ וייצוג משפטי, בהגברת מודעות הציבור ובשינוי המדיניות הממשלתית במטרה למנוע תנאים של עבדות מודרנית בישראל. פעילות 'מוקד סיוע לעובדים זרים' מתאפשרת הודות לעבודתם של מתנדבים ולתמיכתם הנדיבה של אנשים פרטיים וקרנות, ובראשן הקרן החדשה לישראל.

מוקד סיוע לעובדים זרים

רח' נחלת בנימין 75, תל אביב, 65154.

טלפון 03-5602530 ; פקס 03-5605175

דואר אלקטרוני: info@hotline.org.il

אתר: <http://www.hotline.org.il>

תודות

לד"ר צחי קרן פז, ד"ר יובל לבנת, שבי קורזן, רוני אבישר, עידן חלילי, עדי וילינגר ואפרת רותם על הערותיהם המועילות לטיטות מוקדמות של דו"ח זה; לרוני הופמן, נתן רוזנברג, בן מנדלסון ושרה לוי על סיועם במחקר; למתנדבי 'מוקד סיוע לעובדים זרים' ולתלמידי הקליניקה למאבק בסחר בנשים האוניברסיטה העברית שלוחה תודה מיוחדת על פעילותם ללא לאות לקידום זכויות קורבנות הסחר בבני אדם.

מחקר מדיניות זה נכתב במסגרת פרויקט משותף ל'מוקד סיוע לעובדים זרים' ו'אשה לאשה- מרכז פמיניסטי חיפה', במימון האיחוד האירופי. הוא מבוסס בחלקו על המאמר "כסף משלהן - תביעות אזרחיות של קורבנות סחר בנשים", העתיד להתפרסם בתוך: ג' מונדלק ומ' אייזנשטדט (עורכים) **העצמה - משפט תרבות וחברה** (רמות, 2007), וכן על ניירות עמדה שהוכנו בשיתוף עם עמותת 'קו לעובד' והוגשו לוועדת חוק חוקה ומשפט במהלך הדיונים בנושא חוק איסור סחר בבני אדם, בחודשים יולי – אוגוסט 2006.

This document has been produced with the financial assistance of the European Union. The contents of this document are the sole responsibility of the Hotline for Migrant Workers and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union.

מסת"ב 978-965-7422-01-4 ISBN

© כל הזכויות שמורות ל"מוקד סיוע לעובדים זרים".

נדפס בשנת 2007 בדפוס טופ-פרינט.

תוכן העניינים

7	מבוא
9	1. הסחר בבני אדם כתעשייה כלכלית
9	קורבנות הסחר
10	הסוחרים
11	המדינה
12	2. כיצד מדינת ישראל מרוויחה מן הסחר בבני אדם
12	הכנסות עקיפות מן הסחר בנשים בתעשיית המין
12	רווחים ישירים מן הסחר בנשים בתעשיית המין
23	3. רווחיה של מדינת ישראל מן המאבק הכלכלי בסחר בבני אדם
25	חילוט
29	קנסות
31	4. מקורות פיצוי עבור קורבנות סחר בבני אדם
31	פיצויים במסגרת ההליך הפלילי
37	תביעות אזרחיות כנגד הסוחר
38	הקרן למאבק בסחר בבני אדם ולשיקום קורבנותיו
40	5. הדין הבין לאומי - משפט משווה
43	6. המלצות: עקרונות לשימוש ראוי בכספים המופקים מן המאבק הכלכלי נגד הסחר בבני אדם
43	פיצויים במסגרת ההליך הפלילי
44	תביעות אזרחיות כנגד סוחרים
45	הקרן למאבק בסחר, למניעתו ולשיקום קורבנותיו
48	סיכום
49	רשימת מקורות

ש: מה גרם לך לבוא לארץ?
ת: פשוט הייתי צריכה להרוויח את הכסף. לא יכולתי להשאיר את הילד שלי בלי כסף. אני חייבת להרוויח כדי להאכיל אותו, אני לא יכולה להשאיר אותו שיגוע ברעב.... כשהציעו לי את העבודה... נאמר לי שאני לא אקבל פחות מאלף דולר בחודש... זה הרבה כסף במולדובה.

ש: מה אפשר לעשות עם אלף דולר?
ת: מה אפשר לעשות לדעתך אם אנשים מרוויחים לא יותר מארבעים דולר לחודש?

(מתוך עדותה של קורבן סחר בבית משפט, דצמבר 2001)

מבוא

בשלהי המאה העשרים הלך והתברר כי הסחר בבני אדם אינו נחלת העבר וכי הוא מצוי במגמת עלייה. תהליכים שונים כמו קריסת ברית המועצות, תהליכי גלובליזציה והתרחבותן של רשתות הפשע, חברו יחד ויצרו תעשייה משגשגת של סחר בבני אדם למטרות שונות, ובהן סחר בנשים למטרות עיסוק בזנות. ישראל השתלבה במגמה העולמית, הכירה בחומרת העבירה של הסחר בבני אדם והוסיפה אותה לחוק העונשין הישראלי. בשנת 2000 נאסר הסחר בנשים למטרות עיסוק בזנות. בשנה האחרונה הורחבה עבירת הסחר בבני אדם והיא כוללת, בין השאר, סחר באיברים ועבודת כפייה.¹ בשש השנים האחרונות חלה התפתחות ניכרת במאבק של הרשויות בסחר בנשים למטרות עיסוק בזנות: לצד אכיפת החוק נגד סוחרי נשים, סרסורים וחוליות נוספות בשרשרת הסחר, הרחיבו הרשויות את הסיוע לקורבנות. סיוע זה כולל מקלט מיוחד המתאים לצרכיהן, סיוע משפטי ורפואי, ובמקרים מסוימים הענקת אשרות שהייה ועבודה בישראל לתקופה מוגבלת.

המאבק הכלכלי בסחר בבני אדם מהווה מרכיב חיוני במאבק נגד תופעה כעורה זו. ישראל עושה היום שימוש במספר אמצעים כלכליים לצורך המאבק בסחר בבני אדם, כגון הטלת קנסות וחילוט כספים ורכוש. המאבק הכלכלי בסחר בבני אדם מעוגן בחוק, ובהיותו צודק ומוסרי, הוא זוכה ללגיטימציה מלאה. עם זאת, זהו רק צד אחד של התופעה. צידה השני מוסרי פחות, שכן מדינת ישראל מרוויחה הן מן הסחר בבני אדם והן מן המאבק נגדו. כתוצאה מכך, הכספים שהופקו במסגרת עבירת הסחר בבני אדם נותרים בידי הסוחרים או בידי המדינה. היקף רווחיו של אוצר המדינה מסחר זה אינו ידוע במדויק, אולם מדובר, לכל הפחות, בכמה מאות אלפי שקלים לשנה. קורבנות הסחר בבני אדם, ובראשם

---

¹ חוק איסור סחר בבני אדם (תיקוני חקיקה), התשס"ז-2006.

הנשים הנסחרות, אינן זוכות ולו לקמצוץ מן הרווחים שנעשו מניצולן. לרוב הן מגורשות מישראל בחוסר כל. במצב דברים זה מתרחב הפער בין החוק לבין הצדק, באופן הפוגע - פעם נוספת - בקורבנות הסחר בבני אדם. מחקר זה מבקש לבחון את אופן ומידת המעורבות של מדינת ישראל בסחר בבני אדם בכלל, ובפרט את צידו האפל של המאבק הכלכלי כביכול בסחר זה, אשר במסגרתו הכספים שהופקו על חשבון הקורבנות נלקחים בידי המדינה.

בפרק הראשון נדון במניעים הכלכליים של כל הגורמים המעורבים במסגרת הסחר בבני אדם: קורבנות, סוחרים ומדינות. בפרק השני נראה כיצד מדינת ישראל מפיקה רווחים לא מבוטלים מן הסחר בבני אדם, הן רווחים ישירים המעוגנים בחוק כמו מס הכנסה, או ארנונה המוטלת על בתי בושת, והן רווחים עקיפים, באמצעות מוצרים ושירותים הנרכשים בידי סוחרים אדם. בפרק השלישי נראה כיצד מדינת ישראל מרוויחה גם מן המאבק בסחר בבני אדם ובעיקר באמצעים של חילוט רכוש וקנסות. הפרק הרביעי בוחן את האמצעים השונים העומדים בפני קורבנות הסחר בבני אדם לקבל פיצוי על הנזק שנגרם להם בכלל והשבה של כספים שנגזלו מהם בפרט, ובהם פיצוי בהליך פלילי, תביעה אזרחית כנגד מי שסחר בהם, וקרן מיוחדת שעתידה לקום לצורך המאבק בסחר בבני אדם ולשיקום קורבנותיו. הפרק החמישי סוקר את המשפט הבין לאומי בנושא של פיצוי לקורבנות סחר ומציג דגמי פיצוי הקיימים במדינות שונות. בסוף נציע דרכים לשימוש בכספי המאבק הכלכלי בסחר בבני אדם תוך הדגשת הזכויות והצרכים של קורבנותיו.

1. הסחר בבני אדם כתעשייה כלכלית

"עסקי הסחר בנשים וניהול בתי הבושת משתלמים מאד ומניבים כסף שחור רב. כסף זה לא ינוצל בסתר לבניית מקוואות טהרה. אם כסף כשר מניע את גלגלי הכלכלה, הרי שכסף שחור זה יניע הליכי הרס חברתי."²

דו"ח מחלקת המדינה של ארצות הברית לשנת 2006 העריך את ההכנסות מהסחר בבני אדם בעולם בכ-9.5 מיליארד דולר לשנה.³ הנתח הארי של הרווחים מתוך סכומי עתק אלו עובר לידי הסוחרים ומממן תחומי פשיעה אחרים כמו סחר בסמים, אך חלקם מוצא דרכו לקופות המדינות. רק פירורים זעומים, אם בכלל, מגיעים לידי הקורבנות. לסחר בבני אדם אחראים גורמים שונים, אך הגורמים הכלכליים הם המניעים את התעשייה הזו והם משפיעים על קורבנות הסחר, על הסוחרים ועל המדינה.

קורבנות הסחר

הגלובליזציה, מן המאפיינים הבולטים של התפר בין המאה העשרים והמאה העשרים ואחת, הובילה, בין השאר, לגידול בממדי האבטלה, העוני והפשיעה ולצמצום השירותים החברתיים. אחת מתוצאותיה היא גידול בהיקף ההגירה למדינות המפותחות. נשים נפגעות ממנה יותר מגברים בשל מיקומן בשוק העבודה. הן נדחקות לשוליים החברתיים והכלכליים וסובלות ממחסור בהזדמנויות תעסוקה בשכר סביר. במדינות רבות מתעלמות רשויות החוק מניצול מיני של נשים במסגרת העבודה.⁴ מצב זה אילץ נשים רבות לאמץ שיטות הישרדות שונות, ובהן הגירה לצורך עבודה. המניע הכלכלי הינו מניע חשוב בשיקוליהן של קורבנות הסחר להסכים להצעות עבודה שונות מחוץ לארץ, גם למטרות של עיסוק בזנות

² ב"ש (קריות) 2207/02 מ"י נגד אברבנאל (החלטה מיום 31.7.2002).

³ <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2006/65983.htm>.

⁴ נעמי לבנקרון ויוסי דהאן, **אשה עוברת לסוחר**, 2003, ע"ע 10-12.

וגם כאשר מדובר באישה שכבר הייתה קורבן סחר בעבר.⁵ רצונן לזכות בחיים טובים יותר ולהעניק לילדיהן עתיד שונה משלהן עומד לא פעם בבסיס המוטיבציה שלהן לעזוב את ארצן בכל מחיר. כך סיפרה קורבן סחר על הסיבה להחלטתה להגר:

"[בתחילה] היה לנו הכל... לי ולאחי היה צריך להיות עתיד טוב. אבל אז התחלף השלטון וערך הכסף ירד פי אלף... איבדנו הכל. אמא שלי עבדה במפעל זגגות 22 שנים ופוטרה. סבתא עבדה כמנקה ונתנו לנו דירה קטנה שם עם מקלחות ומטבח משותפים. סבתא עבדה עוד שנה ופיטרו גם אותה כי היא הייתה כבר זקנה... סיימתי רק תשע שנות לימוד ולא היה כסף כדי להמשיך... הסתפקנו במעט אוכל... בגלל חוב גדול, ניתקו לנו את החשמל והגז וגרנו כמו במרתף."⁶ ואז - הגיעה ההצעה לעבודה בחו"ל.

הסוחרים

סוחרים אדם פועלים מתוך שיקולים כלכליים מובהקים - ניצול מרבי של קורבנותיהם כדי לגרוף רווח מרבי לכיסם. רווחי הסחר בבני אדם אינם רק גבוהים במיוחד, אלא גם קבועים ושוטפים ולא חד פעמיים כמו סחר בסמים או בנשק; ההוצאות בסחר בבני אדם נמוכות יחסית, שכן הסוחרים אינם משקיעים ממון רב בסחורתם האנושית. סוחר נשים הרוכש לעצמו ולו אישה אחת, בעלות של כ- 6000 דולר, נדרש להשקיע ב"עסק" כמה מאות דולרים נוספים - ביגוד, אמצעי מניעה, שכר דירה עבור בית הבושת, ותו לא. הדוגמה הבאה תמחיש את הרווחים שמפיקים סוחרים הנשים: אישה בבית בושת מקבלת כעשרה לקוחות ליום. כל לקוח משלם כ- 150 ש"ח לכל הפחות, ולעתים סכומים גבוהים בהרבה. סוחר הנשים יפיק מן האישה לפחות 1,500 ש"ח ליום; לחודש - 45,000 ש"ח; ולשנה -

⁵ פרט לגורם הכלכלי יש סיבות נוספות המשפיעות על החלטת נשים להגר מארצן. לגבי נשים העוזבות למטרת עיסוק בזנות קיים לעיתים קרובות מרכיב נפשי (עבר של התעללות מינית, גילוי עריות, אלימות גופנית או מילולית קבועה מאנשים הקרובים להן).

⁶ מתוך מכתבה של י.י., קורבן סחר ממולדובה, מתאריך 8.2.2005.

540,000 נש. ⁷ מכיוון שרוב הסוחרים מחזיקים ברשותם יותר מאישה אחת, מתח הרווחים בסחר זה גבוה להפליא. במהלך שנה זו, תנוצל קורבן הסחר בידי כ- 3600 לקוחות בממוצע. אולם, בסופו של יום, אף כאשר יסתיים הסחר בה, אתגנה, כך נאמר לה, איננו שלה: כל הממון הרב הזה שהופק על חשבונה, נשאר לעתים קרובות בידי הסוחר או מועבר לידי המדינה.

המדינה

גם למדינות שבשטחן מתבצע הסחר בבני אדם יש בו עניין כלכלי. מדינות המוצא, המעבר והיעד, מפיקות רווחים לא מבוטלים מן הסחר בבני אדם, אם כי סביר להניח שלא יגדירו רווחים אלו כרווח המופק מסחר בבני אדם או יסגירו את היקפם המדויק. ⁸ הרווח של מדינות המוצא מהסחר בבני אדם (ומהגירת עבודה), מתבטא בהקטנת מספר המובטלים ובכספים הנכנסים אליה, שכן השכר הזעום המשולם למהגרי עבודה ולעתים לקורבנות סחר, יכול להיחשב משמעותי במדינות המוצא. ⁹ רווחיהן של מדינות מעבר נובעים מרכישת שירותי תירות (טיסות, בתי מלון) המשמשים את סוחרי האדם להעברת קורבנותיהם. את הרווח אותו מפיקות מדינות יעד כמו ישראל אפשר לחלק להכנסות עקיפות ולרווחים ישירים, והם ידונו בהרחבה בפרק הבא. ¹⁰

---

⁷ במקומות מסוימים נדרש אתנן גבוה הרבה יותר. ככל שהפגיעה בקורבנות רבה וקשה, סכום האתנן שיגבה הסוחר גבוה יותר. רוב הנשים זוכות ליום חופש אחד בחודש לכל היותר.

⁸ **מדינות מוצא** הן המדינות מהן נשלחות הקורבנות. לרוב מדובר במדינות עניות, שסועות ממלחמות, או כאלו המצויות בעיצומו של משבר חברתי, כלכלי או פוליטי עמוק. **מדינות מעבר** הן המדינות דרכן הנשים עוברות והן מתאפיינות לרוב בחוקי הגירה נוחים ולעיתים ברמת שחיתות גבוהה המקלה על חציית מעבר הגבול; **מדינות יעד** הינן המדינות שאל תעשיות המין שלהן נמכרות הנשים.

⁹ V. Samarasinghe, 'Controlling Globalization in Anti Trafficking Strategies in Asia', *The Brown Journal of World Affairs*, 10 (2003), p. 91.

¹⁰ L. Cao, 'Illegal Traffic in Women: A Civil RICO Proposal', *The Yale Law Journal*, 96, (1987), 1297-1322.

2. כיצד מדינת ישראל מרוויחה מן הסחר בבני אדם

הכנסות עקיפות מן הסחר בנשים בתעשיית המין

ההכנסות העקיפות של המדינה מן הסחר בבני אדם אינן נכנסות ישירות לקופת המדינה, אלא לידי אנשים שונים בתוכה, המספקים שירותים שונים הנדרשים לפעילות הסחר בבני אדם. באמצעות ספקים אלה ובדרך מפותלת, ההכנסות מגיעות אל אוצר המדינה, ולכן קשה לדעת את היקפן המדויק. הכנסות אלה מגיעות למשל מנהגי מוניות המסיעים קורבנות סחר ללקוחותיהן; מבעלי דירות המשכירים את בתיהם כבתי בושת; מעורכי דין המייצגים סוחרים נשים; מעיתונים המפרסמים מודעות מין, מיצרנים ומחנאות של ביגוד לנשים, אביזרי מין ועוד. כל הפעילויות הללו שכר בצידן, המשולם מן האתגן של קורבנות הסחר, באמצעות הסוחרים, לאנשים בעלי עסקים חוקיים לרוב. חלקם ישלמו מס הכנסה, וכך מגיעים כספים אלו לאוצר המדינה. הכנסות עקיפות נוספות מן הסחר בבני אדם הולכות לא אוצר המדינה, אלא לכיסיהם של בעלי תפקידים רשמיים כתשלום שוחד. המקור לכספים אלה הוא מן האתגן שהופק מניצולן של קורבנות הסחר בבני אדם. היקפה המדויק של התופעה אינו ידוע, אך במספר מועט של פסקי דין שהתפרסמו, הרוויחו שוטרים ואנשי רשויות נוספות שוחד מיני או כספי מתעשיית הסחר בבני אדם.¹¹

רווחים ישירים מן הסחר בנשים בתעשיית המין

בנוסף להכנסות העקיפות, המדינה מפיקה רווחים ישירים מן הסחר בבני אדם. רווחים אלה הם הכספים שסוחרים האדם משלמים ישירות לקופת המדינה, בעיקר בצורת מיסים: מס הכנסה ומיסים עירוניים.

---

¹¹ ראו למשל: ע"פ (חי') 2218/02 מ"י נ' בוזגלו (פס"ד מיום 21.9.2005).

מס הכנסה החל למסות הכנסות מזנות מימיה הראשונים של המדינה.¹² גם פקודת מס הכנסה במתכונתה הנוכחית מאפשרת מיסוי פעולות שאינן חוקיות ובכללן הסחר בבני אדם. אין נתונים ברורים ביחס להיקף הסכומים שנגבו בידי רשויות המס מהסחר בנשים בישראל, ועד כה הן נמנעו מלמסור מידע מדויק על היקף ההכנסות שהופקו מתעשיית המין.¹³ עם זאת, אין ספק כי נציגי מס הכנסה ידעו לזהות את הפוטנציאל הטמון ברווחי העתק של תעשיית המין הישראלית ולדרוש חלק ברווחיה. מן המידע שהציגו רשויות המס במהלך דיוני וועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא הסחר בנשים, עולה כי שיתוף הפעולה בינן לבין משטרת ישראל הלך והתהדק לצורך מאבק בפשיעה הכלכלית, ובין השאר לצורך המאבק בסחר בבני אדם.¹⁴ בשנת 2004 לקח על עצמו מס הכנסה לטפל בתופעה זו באופן מערכתי, ובמהלך שנה זו ביצעו פקחיו פעולות שונות במאה וחמישים בתי בוש.¹⁵ צוותים משותפים של המשטרה וחוקרי משרד האוצר יצאו בצוותא אל בתי הבושת.¹⁶ לעתים חזרו רק פקידי המס עם שלל שמן. משטרת ישראל הסתפקה בליוויים במקום לעשות את מלאכתה.¹⁷

¹² ע.מ.ה. 923/62 מ"י נ' וסרמן פס"מ ל"ח 377.

¹³ מכתב לפי חוק חופש המידע שנשלח למס הכנסה ביום 28.12.2006 לא נענה עד למועד פרסום זה.

¹⁴ אם כי כפי הנראה שלא במידה מספקת: בדו"ח מבקר המדינה 555 לשנת 2004, ע"ע 344-354 נטען כי שלטונות המס חוששים לפעול כנדרש בשל פגיעות פיזיות בנציגיהם, ובשל העדר סיוע נדרש מהמשטרה ומהרשות לאיסור הלבנת הון.

¹⁵ פרוטוקול ישיבת וועדת החקירה הפרלמנטרית מיום 18.1.2005.

¹⁶ בישיבת וועדת החקירה הפרלמנטרית מיום 17.2.2004 אמרה נציגת המשטרה: "יחד עם המכס עשינו מיפוי של מכוני הליווי, ובאופן יזום אנו פושטים על מכוני הליווי ביחד כדי שהמכס במקום יגבה את המע"מ והמסים כפי שמגיע להם." ראו גם דבריו של איתן רוב, מנהל רשות המסים, בישיבת וועדת החקירה הנ"ל מיום 18.1.2005, על צוותי פעולה משותפים של המשטרה ומס הכנסה.

¹⁷ כך למשל בבית הבושת "טרופיקנה", אחד הגדולים שפעלו בתקופה זו באזור המרכז, התנהלו עבירות של סחר בבני אדם כמו גם עבירות לפי חוקי המס במשך שנים ארוכות. מס הכנסה הגיש נגדו כתב אישום, אך משטרת ישראל נמנעה מלעשות כן, למרות ראיות רבות שהיו נגדו, כולל ראיון טלוויזיוני מקיף שנתן בעל המקום, ג'קי יודי, לרשת ABC NEWS ובו פרט את מכלול

פרט לגזילת כספן של קורבנות הסחר, לפעולותיו של מס הכנסה היו השלכות שליליות נוספות: פעילותו העניקה לגיטימציה ולו רק למראית עין, לזנות ולסחר בבני אדם; הוצאות המס גולגלו, קרוב לוודאי, על הנשים עצמן, דבר שרק האריך את משך הזמן שבו נדרשו לעסוק בזנות עבור סוחריהן. ביקורי השוטרים בבתי הבושת רק כדי לסייע לגבות את המס, יוצרים מראית עין של שיתוף פעולה עם הסוחרים. סביר להניח כי ביקורים אלו הגדילו אצל הנשים את תחושת המלכוד ואת ההבנה שאין להן לאן לברוח, שכן המשטרה יודעת על קיומן ומקומן, אך אינה טורחת לעשות מאומה. נציגי מס הכנסה טענו כי הם אינם לוקחים את כספן של הנשים, או משתדלים שלא לעשות כן: "אנחנו לא יכולים לצבוע את הכסף, מה הכסף של האישה ומה הכסף של בעל המכון. אנחנו משתדלים די בהגינות לא לגעת בכסף, בכסף שלהן לא נגענו ולא מיסינו... משתדלים שלא לגעת באותה מסכנה שהגיעה למצב הזה. מבחינת החוק אנחנו יכולים למסות גם אותה."¹⁸ טענה זו אינה מביאה בחשבון את העובדה כי הכסף אותו גובה מס הכנסה מן הסוחרים והסרסורים הופק מן הנשים, ולכן אף אם נציגי מס הכנסה "משתדלים שלא לגעת באותה מסכנה", בפועל הם נטלו את כספה.

מיסים עירוניים

בשיחות שונות שקיימנו עם מחלקות הארנונה בעיריות תל אביב,¹⁹ באר שבע,²⁰ אילת²¹ וחיפה²², ניכר היה שאין מדיניות אחידה ביחס לגובה הארנונה המוטלת על בתי הבושת. פקידים מסרו לנו מידע, אך לאחר שנענו לבקשתנו וערכו בדיקה נוספת עם הממונה עליהם, שינו את עמדתם. עם זאת, נראה שברוב העיריות

עבירותיו, וכתבות לעיתונים שונים ברוח דומה. ראו: אוריה שביט, "נגמר הבית זונות", **מוסף הארץ**, 2.11.2001.

¹⁸ זהר יום טוב, ישיבת וועדת החקירה הפרלמנטרית מיום 18.1.2005.

¹⁹ שיחות טלפון מיום 18.10.2006, 31.10.2006, 1.11.2006.

²⁰ שיחת טלפון מיום 31.10.2006.

²¹ שיחת טלפון מיום 1.11.2006.

²² שיחת טלפון מיום 1.11.2006.

מונהגת מדיניות ולפיה הדיווח מבעל הנכס הוא זה שקובע את טיבו מבחינת הארנונה הנדרשת - האם מדובר בבית עסק או בדירת מגורים פרטית, אלא אם מתקבל מידע סותר ממקור אחר (כגון אזרחים המוסרים מידע כי במקום מתנהל עסק ולא דירת מגורים). בכל מקרה, במקומות בהם דווח על ניהולו של בית בושת נגבית ארנונה של עסק בתעריף גבוה מזה של מגורים. העירייה אינה מעוניינת לדעת אם מדובר בעבירה פלילית, ובתנאי שהארנונה משולמת. כך הגדיר את המדיניות אחד הפקידים עימם שוחחנו במחלקת הארנונה בעיריית חיפה: "אותנו מעניין הארנונה. חוקי לא חוקי זה מול המשטרה. אנחנו לא מחפשים בציציות."

בקשה שהופנתה לעיריית תל אביב על פי חוק חופש המידע נתקלה בקושי לאתר מידע, אולם מתשובת העירייה עולה כי ההכנסות מארנונה מדירה ששימשה כבית בושת ובה נכלאו ונאנסו קורבנות סחר, עלו בשבע השנים האחרונות על חמישים אלף שקל.²³ מדובר בדירה ברחוב ארלינגר 5א, כתובת המופיעה מספר פעמים בפסיקת בתי המשפט בסחר בנשים כבית בושת,²⁴ ואשר בה הוחזקו בכפייה ונסחרו הקורבנות.²⁵ אנו סבורים, כי יש לקבוע מדיניות אחידה בעיריות, ולפיה מעת שמתקבל מידע כי מקום מסוים משמש כבית בושת, יש ליידע את משטרת ישראל בעניין ולהימנע מגביית ארנונה באותו מקום. את כספי הארנונה שנגבו עד היום מבתי בושת יש, לטעמנו, להעביר לקרן שתוקם מכוח חוק איסור סחר בבני אדם לצורך פיצוי לקורבנות.

---

²³ מכתב מהמונה על חוק חופש המידע בעיריית תל אביב, אדיר שטיינר, מיום 11.1.2007. החישוב נעשה לפי הפירוט הבא: החיוב השנתי בארנונה בשנת 2000 - 6,702 ₪; בשנת 2001 - 6,894; בשנת 2002 - 8,289; ובשנת 2003 - 8,010; בשנת 2004 - 7,791; בשנת 2005 - 7,794 ₪ ובשנת 2006 - 8,007 ₪.

²⁴ ת"פ (ת"א) 40174/05, מ"י נ' אליהם ואח' (הכרעת דין מיום 21.12.2005).

²⁵ תפ"ח (ת"א) 1055/05, מ"י נ' בנימין ואח' (גזר דין מיום 29.3.2006) הנאשמים סחרו בנשים בין אוגוסט 2000 לינואר 2003 ושיכנו את הנשים בבתי בושת שונים ברחוב ארלינגר 4, 5, 6.

רווחים המופקים מן הסחר בעובדים

עם פרוץ האינתיפאדה דרש שוק העבודה הישראלי כוח עבודה יעיל וזול שיוכל למלא את מקומות העבודה אותם לא רצתה או לא יכלה החברה הישראלית למלא, ובעיקר בחקלאות, בבניין ובסיעוד. מי שמילא את הביקוש היו מהגרי עבודה רבים. הם הועסקו במסגרת 'מדיניות הכבילה', ולפיה היתר העבודה שייך למעביד ולא לעובד. העובד נכבל למעסיקו וחויב לעבוד רק למענו גם אם זה ניצל את העובד, שילם לו שכר זעום או לא שילם לו כלל, שיכן אותו בתנאים מחפירים או נטל את דרכונו.²⁶ לעובד אסור לעזוב את המעסיק, אחרת יאבד את אשרת העבודה, ייעצר ויגורש. רבים ממהגרי העבודה שהגיעו לישראל נדרשו לשלם סכומי כסף גבוהים למתווכים ולחברות כוח אדם. סכומים אלו שולשלו לכיסם של גורמים במדינות המוצא ובישראל,²⁷ והפכו תמריץ להביא עוד ועוד עובדים גם בלי היתרי עבודה עבורם. בהעדר אכיפה הולמת, חוקי המגן של משפט העבודה לא הוחלו עליהם. בשל אי ידיעתם את השפה, אי היכרותם את החוק הישראלי והעובדה שהפרוטה איננה מצויה בכיסם, רובם לא הגיעו לערכאות משפטיות.²⁸ לא פעם גורשו בטרם הגיעו לבית המשפט, או גורשו בגלל שהגישו תביעה כנגד מעסיקהם.

'מדיניות הכבילה' יצרה תנאים של עבדות העולים בקנה אחד עם ההגדרות של סחר בבני אדם המופיעות בפרוטוקול למניעת, דיכוי וענישת הסחר בבני אדם עליו ישראל חתמה בשנת 2001.²⁹ הגדרות דומות מופיעות בחוק שנחקק בארה"ב בשנת 2000 - Protection Victims of Trafficking and Violence - 2000 Act. החוק קבע כי סחר בבני אדם הוא שימוש בכוח, הונאה או כפייה על מנת

²⁶ מבקר המדינה - דו"ח שנתי 49, 1999, ע"ע 278-279. לפי דו"ח זה רובם מרוויחים שכר הנמוך משכר המינימום.

²⁷ מבקר המדינה - דוח שנתי 53, 2003, ע"ע 655-656.

²⁸ ע"ע 1064/00 קיניאנגו'ני' אוליציקי עבודות עפר, פד"ע לה 625, 638.

²⁹ Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children.

לגייס אדם לעבודה כפויה, בה אדם נדרש לעבוד גם בניגוד לרצונו בשל איום או מגבלה. בישראל של ראשית המאה ה-21, מהגרי עבודה מסין למשל, משלמים אלפי דולרים על מנת לזכות במקום עבודה, ולעתים מגלים עם הגעתם כי לא ממתינה להם עבודה, שתנאי עבודתם מגבילים ביותר, שהם נדרשים לשעות עבודה ממושכות, שהשכר המשולם להם נמוך משכר מינימום ושדרכוניהם נלקחים מהם. אם יבקשו לעזוב לא יוכלו לעשות כן, שכן דרכוניהם ביד המעסיק, והם יודעים שעזיבת מעסיק כרוכה בסכנת מעצר וגירוש. גירוש לארץ מוצאם מבלי שצברו די כסף כדי לשלם את ההלוואות שנטלו על מנת להגיע לישראל, יכול להיות בעל תוצאות הרסניות.

מאז שנחקק החוק, בודקת ארצות הברית מידי שנה את מצב הסחר בבני אדם בכל העולם, ומחלקת את המדינות לקבוצות הנסמכות על הצעדים שהן נוקטות כלפי הסחר ולא על היקף התופעה דווקא. בקבוצה הראשונה נמצאות מדינות הנאבקות בסחר ופועלות לשיקום קורבנותיו; בקבוצה השנייה מדינות שעושות מאמצים חלקיים אך לא מספיקים, ובקבוצה השלישית מדינות שאינן עומדות באמות המידה המינימליות למאבק בסחר זה, ולעתים קיימים בהן שחיתות ושיתוף פעולה עם סוחרי האדם. בשנים הראשונות לפרסומו בחן הדו"ח בעיקר את הסחר בנשים למטרות עיסוק בזנות בישראל; אולם בשנים האחרונות החל לבחון גם סחר בבני אדם למטרות אחרות. בשנה הראשונה לפרסום הדו"ח, בשנת 2001, נמצאה ישראל בקבוצה השלישית, ולאחר מכן עלתה לקבוצה השנייה. בדו"ח השנתי האחרון, מיוני 2006 נמתחה ביקורת קשה על כך שישראל, למרות התקדמותה בכל הקשור לטיפול בסחר בנשים למטרות זנות, אינה פועלת כלל למיגור התופעה של סחר בבני-אדם למטרות אחרות, ואינה עושה די בתחום זה בהיבטי אכיפה, מניעה והגנה על קורבנות.

לשיקולים כלכליים היה גם משקל רב בשינוי המדיניות הישראלית כלפי הסחר בבני אדם בתחומה, שכן ארצות הברית הודיעה כי תנקוט בסנקציות

כלכליות כנגד מדינות שלא יעמדו באמות מידה מינימליות של מאבק בסחר בבני אדם ושיקום קורבנותיו.³⁰ בכך נוצר תמריץ כלכלי למדינות רבות שנמנעו עד אז ממאבק ממשי בסחר, ובהן ישראל, לצאת למאבק נגדו. מדינת ישראל החלה לנקוט בצעדים איטיים, מהוססים וחלקיים ביחס לסחר בבני אדם בשנת 2000. בשנה זו פורסם דו"ח מטעם "אמנסטי אינטרנשיונל" בנושא הסחר בנשים למטרות עיסוק בזנות בישראל, והכנסת נחפזה לחוקק חוק שאסר על סחר למטרה זו בלבד. הפעילות העיקרית בתחום החלה בשנת 2001, לאחר פרסום הדו"ח הראשון של מחלקת המדינה האמריקנית, אשר מיקם את ישראל בין המדינות שאינן עומדות באמות מידה מינימליות. לחשש מפני סנקציות כלכליות הכרוכות במיקום זה היה משקל רב בפעילותה הנמרצת של ישראל. עם זאת, בשש השנים הראשונות (2000-2006), התמקד המאבק בסחר בנשים למטרות עיסוק בזנות, תוך התעלמות מוחלטת כמעט מסחר בבני אדם למטרות אחרות.

המשפט הישראלי התנהל באיטיות ביחס לסחר בבני אדם, הן במישור החקיקה והן באכיפה. את האיטיות הזו ניתן לייחס לכך שמדינת ישראל יצרה במשך שנים ארוכות את התנאים הנדרשים לסחר בבני אדם וסייעה לסוחרים על ידי בירוקרטיה אטומה, אדישות והתעלמות. למרות שבחוק העונשין נכללים סעיפים שונים המאפשרים להתמודד עם עבירות היוצרות את הסחר בבני אדם, ובהן עושיק, איסור על נטילת דרכון, איסור על כליאת שווא ועל עבדות, עבירות אלה נאכפו במידה מועטה. על פי רוב, קורבנות סחר הושלכו למתקני מעצר וגורשו, בעוד שסוחריהם – קבלנים, חברות כוח אדם ומעסיקים המשיכו להביא

---

³⁰ Victims of Trafficking and Violence Protection Act 2000, section 110 (PUBLIC LAW 106-386-OCT 28, 2000 114 Stat, p. 1482): <http://www.state.gov/documents/organization/10492.pdf>

יש לקחת בחשבון את סכנותיה של סנקציה זו על מדינות מוצא של הקורבנות, שכן כל פגיעה כלכלית במשק שהינו רעוע מלכתחילה, תתורגם עד מהרה לפגיעה בנשים וילדים, דבר שיהפוך את מעמדם לפגיע יותר ויאייץ את כניסתם למעגל הסחר. עם זאת, במקרה של מדינות יעד כמו ישראל, אשר הינן לרוב עשירות יותר ממדינות המוצא, נראה שסנקציה זו הינה יעילה למדי.

עובדים חדשים, שגם הם היו קורבן לניצול ולתנאי עבודה. מדיניות הכבילה יצרה תשתית נוחה לעבירת הסחר בבני אדם; הצטברותן של עבירות פליליות שונות במסגרת מדיניות זו, כגון עושק או נטילת דרכון, הגבירו את הסיכון להיווצרותם של תנאי עבודה מודרנית וסחר בבני אדם, סיכון שהתמשש פעמים רבות. קורבנות סחר שפנו להתלונן על מעסיקים ועל חברות כוח אדם לא קיבלו לרוב מענה.

מנהלת ההגירה הקדישה את מרבית משאביה לגירוש מהגרי עבודה ולא לסייע לקורבנות סחר ולקורבנות של עבירות אחרות. בשנת 2004, פחות משליש האחוז (!) מתקציב המנהלת הופנה למאבק כנגד עבירות כנגד מהגרי עבודה.³¹ עבירות של חטיפה,³² אונס³³ ואלימות³⁴ כלפי מהגרי עבודה הפכו לדבר שבשגרה בישראל, אך רק לעתים רחוקות הגיעו אל בתי המשפט. לרוב, קורבן העבירה

³¹ מתשובת מנהלת ההגירה מיום 21.4.2005, תקציב מנהלת ההגירה המיועד למאבק בפשיעה עמד בשנת 2004 על 400,000 ₪, בעוד שהתקציב שהוקדש לשכר, תפעול, פריסה, שכירות, אחזקת מוחזקים, רכש, טכנולוגיה ועוד עמד על 146 מיליון ₪.

³² ע"פ 2480/04 סימסה נ' מ"י (פסק דין מיום 21.4.2005). המערערים הורשעו בחטיפה וניסיון חטיפה מהארץ, כליאת שווא תקיפה ועבירות נוספות, שבוצעו כנגד מהגרי עבודה שעבדו בחברת כוח האדם נאות גולן שירותי חקלאות בע"מ.

³³ פ" (ת"א) 1031/01 מ"י נ' אזולאי (גזר דין מיום 22.5.2003) הנאשם, בעל חברת כוח אדם שעסק בהבאת עובדות זרות לישראל לעבודה סיעודית הורשע באינוס, איומים, כליאת שווא והזדהה בחקירה של נשים שהובאו לישראל באמצעות חברה זו. בגזר דינו קבע בית המשפט את העובדות הבאות ביחס לנשים: "הנאשם הזמין אותן אל משרדו בתירוצים שונים, נטל את דרכוניהן בבואן ארצה, ובאופן חוזר ונשנה איים עליהן שיחזיר אותן למרוקו, אם לא תיעתרנה לו... הנאשם היה מעין "איש מרות" אשר סימל בעיניהן של העובדות את עתידן בארץ ואת יכולתן לשבור שבר לביתן. הוא ניצל היטב מעמד חברתי- כלכלי זה שלו, וביקש לזכות גם ביתרונות מיניים בעודן קשורות למשרדו. עמדתו בהכרעת הדין על כך שהעמיד פנים כאילו עליהן למלא טפסים שונים עבור הרשויות במדינה, ובתואנות מעין אלה נהג לזמנן אל משרדו... ולעשות את מעשיו. עבירות אלה אינן שונות, בהיבט המוסרי והאנושי, מעבירות של סחר בנשים. אלה גם אלה מיוסדות על ניצול מחפיר של נשים אשר באות למדינה זו מתוך תנאי חיים קשים ומרים כדי לשפר את מצבן הכלכלי. אולם לא חולף זמן רב והן מוצאות עצמן בתוך מערבולת אישית שאינן יכולות להיחלץ ממנה. גם סוחרים בבני אדם וגם עבריינים כמו הנאשם מנצלים מצוקה אנושית חמורה כדי להפיק טובות הנאה פסולות מקורבנות חסרי ישע." (ההדגשה שלי). על הנאשם נגזרו 12 שנות מאסר בפועל, ללא פיצוי או קנס.

³⁴ פ' (רח) 2116/03 מ"י נ' חננה (גזר דין מיום 22.9.2005) הנאשמים בתיק, נציגי חברת י' צרפתי שירותי בניה בע"מ, חברה ישראלית שהביאה עובדים זרים מבולגריה לעבודה בישראל, פגעו בעובדים בצורות שונות, בין אם פגיעות פיזיות או מילוליות (איומים), וכן תקיפה, תקיפה בנסיבות מחמירות, פציעה עם נשק קר ועיכוב דרכון. לנאשמים נפסקו 9-13 חודשי מאסר בפועל, ללא פיצוי או קנס.

גורש או שהתיק בעניינו נסגר מחוסר עניין לציבור, או חוסר ראיות מספיקות. בשנת 2006 התרחשו שני אירועים חשובים, שיתכן וייצרו שינוי ממשי בעתיד. האחד, פסק דין שניתן בבית המשפט העליון, ביחס למדיניות הכבילה, שהייתה נהוגה עד אז. בית המשפט העליון הורה למדינה לגבש בתוך שישה חודשים נוהל חדש, שאינו כולל כבילת עובד למעבידו וקבע:

"אין להימנע ממסקנה - מסקנה כואבת ומבישה - כי העובד הזר הפך צמית של מעסיקו; כי הסדר הכבילה על כל שלוחותיו סגר על העובד הזר סביב-סביב; כי הסדר הכבילה יצר מעין-עבדות בגרסה מודרנית. בהסדר הכבילה שהיא עצמה קבעה והשליטה, רצעה המדינה את אוזנם של העובדים הזרים למזוות ביתם של מעסיקיהם, וכבלה את ידיהם ואת רגליהם באזיקים ובנחושתיים למעסיק ש"יבא" אותם ארצה. לא פחות מכך.³⁵"

במקביל להתנהלותה של עתירת הכבילה, התגבש נוהל חלופי - "נוהל תאגידי", שעיקרו העסקת מהגרי העבודה באמצעות תאגידי כוח אדם. תאגידיים אלו נדרשים לשלם דמי רישיון גבוהים עבור העובדים המועסקים באמצעותם. לתאגידיים אלו חסרונות רבים: הם עלולים ליצור דפוס חדש של כבילה אף חמור מקודמו; הם מקנים כוח רב מדי לחברות כוח האדם ביחס לעובדים; קיים חשש ליצירת קרטל בין התאגידיים ולמרות שלעובדים יש אפשרות להחליף מקום עבודה מדי פרק זמן נתון, בהיעדר תחרות אין משמעות למעבר מתאגיד לתאגיד. כמו כן, ניסיון העבר מלמד, כי תשלומים שנדרשים מעסיקים לשלם מגולגלים לא פעם על העובדים. המרוויחה העיקרית מהסדר התאגידיים הינה ללא ספק מדינת ישראל. בין השנים 2005-2006 שלשל אוצר המדינה סכום עתק מהסדר זה: 191,771,032 ש"ח.³⁶ ספק אם הסדר זה הועיל לעובדים בצורה כלשהי.

³⁵ בג"צ 4542/02 קו לעובד נ' ממשלת ישראל (פסק דין מיום 30.3.2006).
³⁶ הנתונים לקוחים ממכתבו של אפרים כהן, יו"ר המנהלת לעובדים זרים, לחברת הכנסת זהבה גלאון, מיום 25.9.2006.

האירוע המשמעותי השני שהתרחש היה חקיקתו של חוק איסור סחר בבני אדם, שנכנס לתוקפו בישראל באוקטובר 2006. החוק קבע שורה ארוכה של עבירות חדשות, ובהן החזקת אדם בתנאי עבדות, עבודת כפיה, סחר באיברים ועוד. עד אז התעלמה מדינת ישראל מן האפשרות כי קיים בה סחר למטרות שאינן זנות בשיעור משמעותי, ואף הכחישה זאת באופן גלוי, תוך טענה כי מדובר לכל היותר בגילויים של עושיק וניצול של מהגרי עבודה.³⁷ תיקי סחר בבני אדם עדיין לא נדונו בבתי המשפט וטרם החלה להתגבש פסיקה מנחה בתחום, אך מספר פרשיות שנחשפו בחודשים האחרונים, אשר נסיבותיהן מורות על אפשרות סבירה של סחר בבני אדם, יהוו ללא ספק מקרי בוחן לנכונותן של רשויות החוק הישראליות להיאבק באופן ממשי בתופעת הסחר בבני אדם במשמעותה הרחבה.³⁸

הסחר בבני אדם צמח בישראל בחסות מדיניות הכבילה. ניסיונם של ארגוני זכויות אדם המסייעים לקורבנות סחר מורה בוודאות כי קיימים יותר קורבנות סחר המועסקים בישראל כדין מכאלו המועסקים שלא כדין, שכן דווקא ההסדרים ה"חוקיים", מדיניות הכבילה ו'שיטת התאגידים', הם היוצרים את הקרקע הפורייה לכך. המשפט הישראלי מצוי בראשית דרכו בסחר בבני אדם, אך אין להטיל ספק בשתי עובדות: האחת, חוקי המגן במדינת ישראל אינם נשמרים, בלשון המעטה, ביחס למהגרי עבודה. רבים מהם נופלים קורבן לעושיק ולניצול בוטה וחלקם הופכים לקורבנות סחר בבני אדם. העובדה השנייה היא כי ישראל **מרוויחה** ממצוקתם של מהגרי העבודה - באמצעות האגרות שמשלמים התאגידיים והקנסות המוטלים בהליכים המשפטיים (המעטים) המתנהלים כנגד מי שניצלו

---

³⁷ ראו למשל: ישיבת הוועדה לקידום מעמד האישה בכנסת, הכנסת ה-17, ישיבת מיום 5.7.2006.
³⁸ רותי סיני, "עשרים שעות פיטמו אווזים, ובלילה ישנו לצד הפגרים", **הארץ** 10.12.2006. לפי תצהירים שנתנו העובדים לעמותת קו לעובד, הם אולצו לעבוד ללא הפסקה, לעתים 22-23 שעות ברציפות, שבעה ימים בשבוע. הם התגוררו במגורים מעופשים ונדרש מהם לפטם את האווזים כל ארבע שעות ואז להשגיח עליהם, כדי שאם ימותו ניתן יהיה למכרם מיד.

אותם.³⁹ חוק איסור סחר בבני אדם לא קבע הסדרים מפורשים ביחס לתנאים שינתנו לקורבנות בתקופת ההמתנה למשפט או בתקופת השיקום כמקובל ביחס לקורבנות סחר למטרות עיסוק בזנות. סכום הכסף האדיר שמפיקה המדינה מתאגידי כוח האדם ומן הקנסות אינו צריך לעבור לידי המדינה, כפי שקורה היום. את הכספים אותם המדינה מפיקה מן התאגידיים והקנסות, יחד עם כספים שיחולטו לפי חוק המאבק בסחר בבני אדם, יש להעביר לקרן ולהקדיש אותם לפיצוי הקורבנות.

---

³⁹ כך למשל על משה סלע, שהורשע בהעסקה שלא כדין, עושיק ותשלום שכר נמוך משכר המינימום, נפסקו לחברה ולבעל החברה, כל אחד, פיצוי של 35,000 ₪ (רע"פ 248/04 משה סלע בע"מ ואח' נ' מ"י - משרד העבודה והרווחה החלטה מיום 15.1.2004); על רויטמן גרשק נגזרו שנה וחצי מאסר בפועל וכן 175,000 ₪ קנס או שנת מאסר תחתיו לאחר שהביא לישראל עשרות מהגרי עבודה ללא היתר עבודה בישראל, תמורת אלפי דולרים שגבה מכל אחד מהם, ובסך הכל הרוויח כ- 100,000 ₪. הוא הורשע בסיוע לקבלת דבר במרמה, זיוף בנסיבות מחמירות, סיוע להתחזות לאחר, סיוע לשוהים בלתי חוקיים, קשירת קשר לקבלת דבר במרמה, עושיק ועוד. פ' (ת"א) 2568/06 מ"י נ' רויטמן (גזר דין מיום 30.5.2006).

3. רווחיה של מדינת ישראל מן המאבק הכלכלי

בסחר בבני אדם

מדינת ישראל מפיקה רווחים לא רק מן הסחר בבני אדם בתחומיה, אלא למרבה האירוניה, גם מן המאבק נגדו. בשנים האחרונות, בעקבות ביקורת בין לאומית שנמתחה על ישראל, הואץ המאבק הכלכלי בפשיעה המאורגנת לסוגיה בישראל, אם כי הוא עדיין לא מספק. במסגרת זו החלו רשויות האכיפה להכיר במרכזיותו של המניע הכלכלי בעבירת הסחר בבני אדם ובחשיבות המאבק הכלכלי נגדו. כך קבע בית המשפט העליון בעניין קבנוב:

"אלה שבחרו לעסוק בתחום זה עושים זאת מתוך בצע וצפייה לרווח קל. ואכן, נראה כי הרווחים אינם רק קלים אלא גם משמעותיים, שאם לא כן אתה מתקשה להבין מה גורם לרבים כל כך לשוב ולחטוא בתחום זה, חרף ההחמרה בענישה שחלה בשנים האחרונות."⁴⁰

הנחיות הפרקליטות לרשויות האכיפה קובעות כי יש לעשות שימוש בכל האמצעים למאבק כלכלי בסחר בבני אדם, ובכלל זאת בחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 ובחוק מאבק בארגוני פשיעה, התשס"ג-2003 כדי לחקור את היקפם ואת מסלול העברתם של הכספים שמקורם בפעילות הסחר בבני אדם. כן קובעות ההנחיות כי אם בחיפוש במקום ביצוע העבירה מתגלים חפצים או כספים הקשורים בעבירה או נובעים ממנה, ראוי לבחון את האפשרות להביא לחילוטם,⁴¹ ואם עולה חשד לביצוע עבירות מס, יש להודיע על תפיסתם למס הכנסה. הרשויות הגדירו את האכיפה הכלכלית כ"נשק יום הדין" והציגו מספר נימוקים לחשיבותה: נטען כי המאבק הכלכלי מייקר את עלויות הסחר בבני אדם ומפחית את כדאיותו; נמנע מצב שבו יוצא חוטא נשכר; הועלתה אף "קונספציית אל קאפונה" – הפללה

⁴⁰ ע"פ 282/05 קבנוב נ' מ"י (לא פורסם, פסק דין מיום 18.5.2006).

⁴¹ הנחיה 2.2 של פרקליטות המדינה: "מדיניות האכיפה בעבירות הנלוות לעיסוק בזנות", הנחיה מיום 9.1.2006, סעיף 6 להנחיה.

בעבירות כלכליות עבריינים שלא עלה בידי המשטרה להפלילם בעבירות מחוק העונשין; החמרת הענישה הנפסקת לסוחרי אדם על ידי הוספת אישומים הקשורים במס הכנסה והלבנת הון לכתבי האישום הדנים בעבירות סחר בבני אדם; וניתוק "השרשרת הרעה" של הפשע המאורגן, שכן עסקי הזנות, בדומה לסחר בסמים, מאפשרים את המשך פעילותו.⁴²

בפרק זה נבחן את האמצעים המשמשים את רשויות החוק במאבק הכלכלי נגד הסחר בבני אדם ובראשם חילוט וקנסות. עם זאת, כפי שנדגים בהמשך, רק חלק מזערי מן הכסף מגיע לידי הקורבנות. רובו נותר בידי הסוחרים וחלקו עובר לידי המדינה. מצב זה מסגיר כי מאחורי המאבק הכלכלי בסחר בבני אדם קיים אינטרס נוסף - "גזירת קופון" לטובת המדינה. בישיבת וועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא הסחר בנשים מיום 17.2.2004 אמר אילן פרנקו, ראש אגף מודיעין במשרד לביטחון פנים:

"בתוצאה הסופית אנו גורמים לשחיקתו של ארגון הפשיעה וכל רשות כלכלית כזו גוזרת את הקופון שלה... הכסף ילך לאוצר המדינה כשלכל רשות כזאת יש שאיפה להכניס כמה שיותר כסף לאוצר המדינה כי למס הכנסה יש יעדים ולמע"מ יש יעדים".⁴³

---

⁴² ראו את הפרוטוקולים הבאים של וועדת החקירה הפרלמנטרית למאבק בסחר בנשים: פרוטוקול מספר 27 מיום 20.5.2002 בנושא "המאבק הכלכלי בסחר בנשים" (להלן: פרוטוקול מיום 20.5.2002); פרוטוקול מספר 9 מיום 26.11.2003 בנושא "היבטים פיננסיים במאבק למיגור תופעת הסחר בנשים- בחינת שיתוף פעולה בין משטרת ישראל לרשות לאיסור הלבנת הון" (להלן: פרוטוקול מיום 26.11.2003); פרוטוקול מספר 12 מיום 17.2.2004 בנושא "מאבק רשויות אכיפת החוק בפשע המאורגן בכלל ובתופעת הסחר בנשים בפרט" (להלן: פרוטוקול מיום 17.2.2004); פרוטוקול מספר 2 מיום 18.1.2005 בנושא "המאבק הכלכלי בסוחרי הנשים: האם יש לגבות מסים מסוחרי הנשים? האם גביית מסים תיתן לגיטימציה חוקית לפעילות עבריינית של סוחרי נשים?" (להלן: פרוטוקול מיום 18.1.2005).

⁴³ פרוטוקול מיום 17.2.2004, עמ' 11.

חילוט

חילוט הוא מנגנון משפטי המאפשר למדינה ליטול רכוש וכסף הקשור בעבירה, שכן מקורו בה במישרין או בעקיפין, או שהוא שימש לביצוע העבירה, או אפשר את ביצועה. בשנת 2001 חתמה ישראל על האמנה למיגור הפשיעה המאורגנת. על פי האמנה, חילוט אחד האמצעים המרכזיים הנדרשים במאבק בפשיעה זו.⁴⁴ מטרת החילוט הן ענישה,⁴⁵ הרתעה מוגברת, נטילת רכוש מידי עברייני שזכה בו שלא כדין,⁴⁶ ונטילת אמצעים לביצוע פשע מידי העברייני. החוקים העיקריים שבאמצעותם ישראל משתמשת בחילוט כנגד סוחרי נשים הם:

חילוט מכוח פקודת סדר הדין הפלילי: פקודת סדר הדין הפלילי הינה החוק הראשון בישראל שטיפל בחילוט.⁴⁷ הפקודה מאפשרת חילוט של רכוש שנתפס בידי המשטרה, אשר נעשתה בו או לגביו עבירה, או שניתן כשכר בעד ביצוע עבירה או כאמצעי לביצועה, כשאדם שהורשע בעבירה הוא בעל הרכוש. צו חילוט יכול להינתן לפי החלטת בית משפט או לבקשת תובע. מכוחו של חוק זה ניתן לחלט רכוש מוגבל ורק תוך כדי ניהולו של הליך פלילי. רכוש שחולט מכוח הפקודה יוחזק בידי המשטרה, אלא אם יקבע בית המשפט אחרת. הוראות הפקודה עדיין חלות כיום. השימוש בפקודה ביחס לעבירת הסחר בבני אדם היה מועט ביותר עד כה. הסדרי חילוט הבאים לצורך המאבק בפשיעה החמורה, רחבים יותר.

---

⁴⁴ United Nation Convention against Transnational Organized Crime, Article 12.
⁴⁵ ע"פ 1982/93 בנק לאומי לישראל בע"מ נ' מ"י, מח (3) 238; ע"פ 4148/92 מועד נ' מ"י, דינים עליון, כרך לו, 412; ובש"פ 2757/03 סלמאן נ' מ"י, דינים עליון 30, סד, 311. יש לציין שסעיף 21(א) לחוק איסור הלבנת הון קובע כי החילוט יעשה "בנוסף על כל עונש".
⁴⁶ ב"ש (חי) 2797/03 מ"י נגד תענך ואח', (החלטה מיום 30.9.2003); ה"פ (ת"א) 1478/02 מ"י נגד שם טוב ואח' (החלטה מיום 8.9.2003); ע"פ 7475/95 מ"י נ' בן שיטרית פ"ד נב (2), 385, 410 "חילוט אינו עונש במשמעותו המובהקת של מושג זה, ותכליתו אינה 'עונשית', אלא שנועד ל"הוצאת בלעו של הגזלן מפיו".
⁴⁷ סעיפים 32-39 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש] התשכ"ט – 1969 (להלן- הפסד"פ).

חילוט מכוח חוק איסור הלבנת הון: ביוני 2000 נכללה ישראל ברשימה

שחורה של מדינות שבתחומן מתבצעת הלבנת הון ללא מאבק ראוי בתופעה, מצב שעלול היה להוביל לסנקציות כלכליות כלפיה. כפי שקרה ביחס לסחר בנשים, רק אז החלה ישראל לפעול בנושא.⁴⁸ הלבנת הון נאסרה לראשונה בישראל בשנת 2000,⁴⁹ הרשות לאיסור הלבנת הון הוקמה בשנת 2002,⁵⁰ ובאותה שנה הוצאה ישראל מהרשימה השחורה.⁵¹ בחוק איסור הלבנת הון מצוי הסדר חילוט. ייחודו בהיותו הסדר חובה במסגרת הליך פלילי, אלא אם מצא בית המשפט נימוקים מיוחדים להימנע מחילוט רכושו של העבריין שהרשיע.⁵² חוק זה מאפשר גם לחלט רכוש בהליך אזרחי.⁵³ החוק והפסיקה קבעו מנגנונים רבים המיועדים להבטיח את זכויות העבריין במסגרת הליך החילוט, ובעיקר את זכות הקניין, שהינה זכות חוקתית.⁵⁴ נקבע כי יש לתת עדיפות לאמצעי הפוגע בזכויות הנאשם במידה הקטנה ביותר,⁵⁵ וכן כי יש לתת לבעל הרכוש או לטוען לזכות בו הזדמנות לטעון את

⁴⁸ רק לאחר שישראל נכללה ברשימה השחורה של מחלקת המדינה האמריקנית כמדינה שאיננה עומדת באמות המידה המינימליות של מאבק בסחר בבני אדם, מניעתו ושיקום קורבנותיו, ורק לאחר שהייתה צפויה לסנקציות כלכליות, היא החלה להיאבק בו.

⁴⁹ חוק איסור הלבנת הון, התש"ס – 2000 (להלן: חוק איסור הלבנת הון).

⁵⁰ הרשות לאיסור הלבנת הון בודקת תנועות הון המעידות על פעילות עבריינית. היא אמורה לספק למשטרה "מודיעין איכותי", כדי שזו תוכל להתחקות אחר הכספים שמקורם בפשיעה החמורה, וכך לסייע להיאבק בה. ברשימת העבירות היכולות להוות בסיס להלבנת הון המופיעות בחוק איסור הלבנת הון, התש"ס – 2000, כלל המחוקק את כל העבירות הקשורות לזנות.

⁵¹ <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/4/32/33922320.pdf>

⁵² ס' 21 לחוק איסור הלבנת הון.

⁵³ בית משפט רשאי לעשות כן. אין מדובר בהסדר חובה כפי שנקבע ביחס להליך הפלילי. בקשת חילוט בהליך אזרחי יכולה להיות מוגשת על ידי פרקליט מחוז בלבד והמשיב בבקשה הינו כל מי שטוען לזכות ברכוש (ס' 22(ב) לחוק איסור הלבנת הון). הנטל בהליך חילוט אזרחי הינו על פי מאזן ההסתברויות כמקובל במשפט האזרחי, ולא מעל לכל ספק סביר כפי שדורש המשפט הפלילי (שם טוב).

⁵⁴ ב"ש (י-ם) 1496/02 מ"י נ' אלעד ואח' דינים מחוזי, כרך לג (8), 580, עמ' 13; בש"ס 7715/97 חג'ג' נ' מ"י פ"ד נב (1) 14, עמ' 17; ב"ש (י-ם) 3620/02 אלעד בע"מ ואח' נ' מ"י (החלטה מיום 13.6.2002 לא פורסם); ב"ש (ת"א) 91455/02 פרקליטות מחוז ת"א – מיסוי וכלכלה נ' ציין דינים מחוזי כרך לג (4) 847; ה"פ (ת"א) 1478/02 מ"י נ' שם טוב ואח' (החלטה מיום 8.9.2003).

⁵⁵ ב"ש (חי') 2797/03 מ"י נגד תענך ואח', החלטה מיום (30.9.2003).

טענותיהם בהליך המשפטי,⁵⁶ ולהימנע, במידת האפשר, מתפיסתו בפועל.⁵⁷ כמו כן נקבע כי אין לצוות על חילוט רכוש מאדם או מבני משפחתו, אם עקב החילוט ישללו מהם אמצעי מחיה סבירים ומקום מחיה סביר.⁵⁸

לעומת הנאשמים, על פי רוב קורבנות העבירה אינם נשמעים במסגרת הליכים אלו. לקורבנות הסחר בבני אדם לא נמסר מידע על אודות מהותו של הליך החילוט והאפשרות לטעון את טענותיהם במהלכו. 'מוקד סיוע לעובדים זרים' פנה לפרקליטות המדינה, וביקש ליידעו על קיומם של דיונים בבקשות מעין אלו, על מנת שיוכלו לייצג את קורבנות הסחר ולטעון לזכותן לרכוש זה.⁵⁹ בתשובת הפרקליטות נאמר כך:

"הנושא אשר הועלה במכתבך מעורר שורה ארוכה של שאלות משפטיות והוא מהווה אך נדבך אחד בשאלה רבת ההיקף שעניינה פרשנות המונח "טוען לזכות ברכוש" בחוק איסור הלבנת הון ובחוק המאבק בארגוני פשיעה. בימים אלה מגבשת פרקליטות המדינה את עמדתה המשפטית ואת מדיניותה בנושא זה ובנושאים הנוספים הנגזרים ממנו. בכלל זאת, תידרש הפרקליטות לשאלת מעמדם של קורבנות עבירה בהליכי חילוט. עד לגיבושה של אותה מדיניות, נבצר מאיתנו לתת מענה לגופה של השאלה המשפטית המועלת בפנייתך."⁶⁰

חוק איסור הלבנת הון הועיל למדינת ישראל. הוא אפשר לה לעמוד באמות מידה בינלאומיות, מנע השארת כסף ורכוש בידי עבריינים והפנייתם לפשיעה נוספת, והזרים כסף רב לאוצר המדינה. הכספים המופקים במסגרת חוק זה מועברים לקרן חילוט, אשר הוקמה לפי פקודת הסמים המסוכנים (נוסח חדש) תשל"ג – 1977. כיום, קרוב לשש שנים לאחר חקיקת החוק, מצויים בקרן החילוט

⁵⁶ ס' 21 (ד) לחוק איסור הלבנת הון.

⁵⁷ רע"פ 1792/99 גאלי נ' מ"י נג (3) 312; בש"פ 7715/97 חג'ג נ' מ"י פ"ד נב (1) 14; בש"פ 3159/00 רבין נ' מ"י, תק- על 2000 (2), 1118.

⁵⁸ ע"פ 4142/99 אלקדיים נ' מ"י דינים עליון כרך נ"ז, 139, עמ' 8.

⁵⁹ מכתב מהמחלקה המשפטית של 'מוקד סיוע לעובדים זרים' לעו"ד ערן שנדר, פרקליט המדינה, מיום 23.8.2006.

⁶⁰ תשובת הפרקליטות מיום 26.9.2006.

42 מליון ₪.⁶¹ סעיף 36 לפקודת הסמים המסוכנים קובע כי כספי הקרן יממנו את פעילות הרשויות למילוי הוראותיו וכן את פעילותה של הרשות הלאומית למלחמה בסמים. גם כסף שנתפס אצל סוחרי נשים הועבר לקרן, אך סכומם אינו ידוע, אף לא למשטרה.⁶² כך למשל בעניין **ליבשיץ**, חולטו 91,388 שקל 2,611 דולר ו-710 יורו שנתפסו בדירת הנאשם, וכן רכבו.⁶³ קורבן הסחר פוצתה ב-30,000 ₪ בלבד. סכום זה עשוי להיחשב נכבד ביחס לפיצויים שנפסקו בתיקי סחר אחרים, אך הוא מהווה 20% בלבד מן הסכום שנתפס. המדינה העבירה לרשותה את 80% שנותרו.

חילוט מכוח חוק מאבק בארגוני פשיעה: חוק מאבק בארגוני פשיעה נכנס לתוקפו בשנת 2003, במטרה לתת מענה הולם למאפייניה הייחודיים של הפשיעה המאורגנת. החוק יצר הסדר חילוט מחמיר הדומה לזה הקבוע בחוק איסור הלבנת הון. גם כאן, מדובר בהסדר של חילוט חובה בכתבי אישום שהוגשו לפי חוק זה, אשר על מנת לחרוג ממנו, יזדקק בית המשפט לנימוקים מיוחדים.⁶⁴ עד היום נעשה שימוש בחוק זה בתיקים מעטים, אולם בכל תיק חולט סכום לא מבוטל. למשל בעניין **בוסלוביץ** נפסק במסגרת הסדר טיעון עונש לפיו אחד הנאשמים ישלם 50,000 ₪ קנס לאוצר המדינה, 200,000 ₪ נוספים יועברו לקרן חילוט והקורבנות יפוצו על ידו בסכומים הנעים בין 7,500 – 15,000 לכל אחת. כן נקבע

---

⁶¹ **דוח הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור**, סקירת פעילות 2002-2005, משר המשפטים (2006). על פי האמור בדו"ח, בקרן מצויים, נכון לסוף שנת 2005, 42 מליון ₪, מתוכם 975,000 ₪ מקנסות, 3,451,000 ₪ מעיצומים כספיים והיתר מחילוט במסגרת ההליכים בבית המשפט. לא ברור איזה חלק מכספים אלו הופקד מסחר בבני אדם, ואיזה מעבירות אחרות.

⁶² ראו דבריו של פקד יהודה טרבסקי, ראש חוליית הלבנת הון, המשרד לביטחון פנים, ועדת חוק חוקה ומשפט, 16.8.2006, הכנסת ה-17, פרוטוקול מס' 47, עמ' 6.

⁶³ פ"ח (חי') 1031/04 מ"י נ' **ליבשיץ ואח'** (לא פורסם, גזר דין מיום 16.7.2004 לנאשם 1 בלבד).

⁶⁴ חוק מאבק בארגוני פשיעה, תשס"ג-2003.

כי שני נאשמים נוספים ישלמו, כל אחד, קנס של 20,000 ₪, ללא פיצוי לקורבנות.⁶⁵

חילוט מכוח חוק איסור סחר בבני אדם: חוק זה החיל את הסדרי החילוט הקבועים בחוק מאבק בארגוני פשיעה על עבירת הסחר. כמו כן, החוק קובע כי במקום בו ניתן לחלט רכוש הן לפי חוק איסור הלבנת הון, הן לפי חוק מאבק בארגוני פשיעה והן לפי חוק איסור סחר בבני אדם, יש לפעול לפי האחרון.⁶⁶ הכסף המחולט לפי חוק זה יועבר לקרן לשיקום ולפיצוי של קורבנות סחר, מניעת ביצוע עבירה זו ואכיפת החוק לגביה.⁶⁷ החוק נכנס לתוקף באוקטובר 2006, אך טרם הוגשו כתבי אישום לפיו, ולמיטב ידיעתנו טרם חולט רכוש לפי חוק זה.

בקשות לחילוט ערבויות: חשודים ונאשמים המשוחררים למעצר בית או בתנאים אחרים, משוחררים לעתים בערבות עצמית או צד ג', אשר לעתים מופקדת במזומן בקופת בית משפט. אם תנאי המעצר מופרים, המדינה יכולה לחלט את הערבות ולהעביר הכסף לכיסה. למשל בעניין סרגיי מטטוב חולט סכום של 90,000 ₪ לאחר שהנאשם ברח לחו"ל.⁶⁸ לא ניתן לדעת מה היקפם המדויק של הסכומים המחולטים באופן זה שכן לא כל ההחלטות מתפרסמות, אולם אף כאן אנו סבורים שמדובר על פי רוב בכסף שהופק על חשבונן של קורבנות סחר, ועל הרשויות להשיבו להן.

קנסות

חוק העונשין (ס' 61-71) מאפשר להטיל קנס על נאשם. הקנס יכול להיות מוטל לבקשת התובע המייצג את המדינה בהליך הפלילי, או על פי החלטת

⁶⁵ פ"ח (י-ם) 774/04 מ"י נ' בוסלוביץ ואח' (לא פורסם, גז"ד מיום 20.3.2005).
⁶⁶ סעיף 377ד (ג) לחוק איסור סחר בבני אדם. החוק מותיר אפשרות לבתי המשפט לחלט רכוש לפי חוק מאבק בהלבנת הון או חוק מאבק בארגוני פשיעה גם כאשר התקיימה עבירת הסחר, אם קיימות סיבות מיוחדות לכך.

⁶⁷ סעיף 377ה.
⁶⁸ ב"ש (ת"א) 93270/03 מ"י נ' מטטוב (החלטה מיום 13.1.2006).

בית המשפט. אפשר להטיל קנס עד סך של פי ארבע משווי טובת ההנאה שהפיק העבריין מהעבירה.⁶⁹ הקנס מועבר לידי המדינה. אם לא שולם הקנס, ניתן לפסוק עונש מאסר לעבריין שנמנע מתשלום ובתנאי שתקופת המאסר לא תעלה על שלוש שנים.⁷⁰ בשנת 2004 עמד סך הקנסות שהוטלו על מורשעים בעבירת סחר בבני אדם למטרות זנות על 216,500 ₪,⁷¹ ובשנת 2005 על 260,000 ₪.⁷² כמו כן ישנם קנסות הנפסקים בתיקים הקשורים לעבירות נלוות לסחר בבני אדם, אך היקפם אינו ידוע. אחת הדוגמאות הבולטות הינה קנס בסך 375,000 ₪ שהוטל בפסק דין שוקן, שעסק בפרסום מודעות מין בעיתונים.⁷³ בתקופה אליה התייחס כתב האישום (1999-2001) רבות מהנשים בתעשיית המין הישראלית שפורסמו במודעות היו קורבנות סחר. האתנן שהפיקו סוחריהן הועבר לידי העיתונים לצורך פרסום המודעות. סכום הקנס, שנפסק לעיתונים בשל הפרסום האסור עבר במלואו לקופת המדינה, מבלי שהנשים זכו לקבל ולו חלק ממנו, למרות שקשה להטיל ספק שמקורו של קנס זה באתנן.⁷⁴

⁶⁹ ס' 63 לחוק העונשין.

⁷⁰ ובתנאי שעונש המאסר אינו עולה על העונש הקבוע לעבירה בגינה נפסק הקנס המקורי- ס' 71 לחוק העונשין.

⁷¹ **ענישה בתיקי סחר בנשים ועבירות נלוות בשנת 2005**, מוקד סיוע לעובדים זרים' והקליניקה למאבק בסחר בנשים באוניברסיטה העברית, 2006. ראו: http://www.hotline.org.il/hebrew/pdf/tif_verdicts_report.pdf. לפי נתונים שהציג סגן מנהל בתי המשפט, השופט אילן גילון, בפני וועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא הסחר בנשים בחודש מאי 2005, בשנת 2002 הסתיימו 28 תיקים שממוצע העונש בהם היה 26 חודשי מאסר וממוצע הקנס היה 15 אלף ₪; בשנת 2003 הסתיימו 32 תיקים, ממוצע העונש היה 49 חודשי מאסר וממוצע הקנס 15,000 ₪; בשנת 2004 הסתיימו 51 תיקים, ממוצע העונש 48 חודשי מאסר וממוצע הקנס עלה ל-21,000 ₪. באמצע שנת 2005, הסתיימו 20 תיקים שממוצע העונש בהם היה 52 חודשי מאסר וממוצע הקנס עמד על 11,000 ₪.

⁷² **שפ**. על פי דו"ח של מרכז המחקר והמידע של הכנסת, שהוכן לבקשתה של חברת הכנסת זהבה גלאון, במהלך שנת 2005 ל- 32 נאשמים בעבירת הסחר (44% מכלל הנאשמים), סכום הקנס הממוצע היה 12,640 ₪, וטווח הסכום נע בין 2000 ל-65,000 ₪.

⁷³ פ' (ת"א) 3635/01 מ"י נ' רשת שוקן בע"מ ואח', (גזר דין מיום 17.3.2005).

⁷⁴ יתירה מזו, בזמן הטיועונים לעונש, ביקש ב"כ התביעה להציג את דברי אחד הנאשמים בפני וועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא הסחר בנשים, אך בית המשפט דחה בקשה זו תוך שהוא קובע כי "אין כל קשר לתיק שבפני ולעניין סחר בנשים" (החלטת בית משפט שלום מיום 17.3.2005).

4. מקורות פיצוי עבור קורבנות סחר בבני אדם

דומה כי קשה להפריז בחשיבות הפיצוי לקורבנות הסחר השבות לארצן עם דמי הפיצוי. מבלי לקבוע מסמרות בעניין זה, נשים שגורשו לארצן כשברשותן כספי פיצויים ולאחר הליך שיקום ממשתי, פנו ללימודים, בנו עסקים זעירים, רכשו דירה, או לכל הפחות יצאו ממעגל העוני ורכשו כלים שימנעו את חזרתן אליו.⁷⁵ נשים שחזרו ללא פרוטה בכיסן וללא תקופת שיקום מינימלית, היו הרבה יותר מועדות ליפול קורבן לסחר חוזר בהן.

פיצויים במסגרת ההליך הפלילי

לפיצוי ישיר של קורבן סחר במסגרת ההליך הפלילי יש מספר יתרונות. ראשית, לנשים זכות קניינית בכסף זה. הוא הופק על חשבונן ולכן מן הראוי שהוא יוחזר להן. שנית, חשוב לנתץ את מעגל הסחר: ללא פיצוי הולם עלולים הצדדים לשוב למצבם לפני ההליך הפלילי. בידי הסוחר יותר די כסף לסחור בקורבנות נוספים, והקורבנות יחזרו לאותה נקודת מוצא של עוני ומצוקה, ויסחרו שוב בשל מצבן זה. דוח מקלט 'מעגן' לקורבנות סחר בנשים משנת 2006 מורה כי 32% מהנשים נסחרו לישראל סחר חוזר.⁷⁶ פיצוי יכול לסייע למנוע מצב זה או להפחיתו במידה ניכרת. כמו כן, פיצוי במסגרת הליך פלילי יגיע לידי הקורבן במהירות רבה יותר בהשוואה להליך אזרחי המתנהל זמן רב. יתירה מזו, הליך פלילי ובו פיצוי הולם עשוי למנוע הליך אזרחי ולחסוך מקורבנות הסחר חקירה נוספת, משפילה לעתים, בידי עורך דינו של הסוחר, וכן להביא לחיסכון בעלויותיו של הליך זה למדינה - ובעיקר בסיוע המשפטי ובתי המשפט.

⁷⁵ נשים המגורשות לארצן בתיאום עם ארגון המטפל בקורבנות סחר שם, הצליחו יותר מאחרות להשתלב במעגל החיים הנורמטיבי. ארגונים, ובעיקר IOM (ארגון ההגירה העולמי) מסייעים לנשים מתאימות המעוניינות לפתוח עסקים זעירים בהכשרה ובסכום כסף הנדרש לפתיחת העסק.

⁷⁶ רינת דוידוביץ, **נשים שקופות**, דו"ח מקלט "מעגן" לשנת 2006.

מדינת ישראל מתעלמת מחשיבותו הרבה של הפיצוי הישיר ומסתפקת בשני אמצעים חלקיים ולא מספקים לצורך פיצוי קורבנות הסחר - פיצוי זעום בהליך פלילי ותביעה אזרחית כנגד הסוחר. נסקור את האמצעים האלה העומדים היום לרשות הקורבנות בבואן לחפש פיצוי מידי סוחריהן, וכן נבחן אמצעי חדש - הקרן למאבק בסחר בבני אדם, מניעתו ושיקום קורבנותיו. סעיף 77 לחוק העונשין דן בנושא הפיצוי וקובע כי אם הורשע אדם, רשאי בית-המשפט לחייבו בשל כל עבירה בה הורשע, לשלם לקורבן העבירה 228,000 ש"ח לפיצוי הנזק או הסבל שנגרם לו; סכום ששולם או נגבה על חשבון קנס שיש בצדו חובת פיצויים, ייזקף תחילה על חשבון הפיצויים. כלומר, זכות הקורבן לפיצוי קודמת לזכות המדינה לקבל את הקנס שנפסק לטובתה. ולמרות זאת, לעתים קרובות מדי, נשכחת הזכות לפיצוי בבית המשפט,⁷⁷ גם בעבירות שהמניע להן כלכלי טהור.⁷⁸

פיצויים לקורבנות סחר בהליך הפלילי: בשנות התשעים, קורבנות סחר למטרות זנות העידו כנגד סוחריהן בעדות מוקדמת וגורשו. ברוב המקרים הפרקליטות לא יידעה אותן ביחס לתוצאת ההליך המשפטי ולא ביקשה עבורן פיצוי. בהנחיות הפרקליטות משנת 2002 היה לכאורה משום מהפך בקובען "בשים לב לנסיבות המקרה, יש לבקש מבית המשפט בהתאם לסעיף 77 לחוק העונשין תשל"ז – 1977, כי כאשר מורשע הנאשם יורה בית המשפט לחייבו לשלם לנפגע העבירה פיצויים."⁷⁹ עם זאת, בהנחיה יש כמה הסתייגויות,⁸⁰ ובפועל הפרקליטות

---

⁷⁷ בפסיקה הישראלית אין קו אחיד ביחס למדיניות הפיצויים. ראו: אסנת אלירם, "פיצויים לקרבן העבירה: הצעה לדגם חדש", **מחקרי משפט** יט, עמ' 205. אלירם טוענת כי שופטים נותנים דעתם לראיות שהובאו בפניהם לגבי הנזק, אך נוטים לפסוק סכום גלובאלי המשקף לדעתם את הנזק שסבל הקורבן, ומבלי לבאר כיצד חשבו את סכום הפיצוי.

⁷⁸ למרות שבית המשפט מוצא לנכון להזכיר מדי פעם בפסיקתו את הקשר בין עבירה בעלת מניע כלכלי לבין פסיקת פיצוי. ראו למשל ע"פ (ב"ש) 202 / 87 ירחי נ' מ"י נא (2) 338, עמוד 341.

⁷⁹ סעיף 8 ד להנחיות הפרקליטות, **מדיניות האכיפה בעבירות הנלוות לעיסוק בזנות** 2006.

⁸⁰ לפי ההנחיות יש להבהיר למתלוננות כי קיימת אפשרות שיוגש ערעור, שהדיון בו יתקיים לאחר גירושן ולכן זכאותן לפיצוי תתממש רק לאחר שגזר הדין יהפוך חלוט, כלומר יהפוך להיות סופי (45 יום לאחר שניתן). לאחר תקופה זו אין אפשרות לערער עליו. עד אז, ההנחיות מציעות להקים קרן בה יופקד הכסף. עד היום קרן כזו לא הוקמה.

אינה ממחרת לבקש פיצויים מתוך תפיסתם כבאים על חשבון עונש מאסר.⁸¹ ביחס למהגרי עבודה, מגלים בתי המשפט יחס אמביוולנטי כלפי הפיצוי: בעניין קושניר התחשב בית המשפט בעובדה שמדובר באזרח זר שלא ברור אם יוכל להגיש תביעה בהליך אזרחי מעין זה, וקבע כי יש לפצותו ב- 10,000 ₪ במקום קנס.⁸² לעומת זאת, בעניין ובברשוילי קבע בית המשפט פיצוי והורה לפרקליטות לידעו בהקדם על מקומם של המתלוננים שגורשו "חובת הפיצוי תבטל מאליה אם לא ניתן למצוא את הזוכה בישראל או שאין מען ידוע להמצאת הפיצוי."⁸³ במספר תיקי סחר שהסתיימו נותרו פיצויים בקופת בית המשפט באין דורש, שכן לא עלה בידי הרשויות לאתר, וספק אם נערכו ניסיונות של ממש, לאתר את הנשים להן שייכים פיצויים אלו.

יחסם של בתי המשפט אל קורבנות הסחר למטרות זנות טרם השתחרר מן הגישה הרואה בהן עברייניות, או לפחות נשים שיש לפקפק בעדותן ובמוסריותן. לרוב, הם אינם פוסקים פיצויים משמעותיים, אלא סכומים זעומים חסרי פרופורציה לרווחי הסוחרים ולעתים נמוכים בהרבה מן הסכומים הנפסקים למדינה כקנס באותם תיקים בדיוק. במחקר שערך מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא הפסיקה בתיקי סחר בשנת 2005, נמצא כי דווקא בתיקים שנסגרו במסגרת הסדר טיעון הנטייה הייתה להטיל קנס על העבריינים המורשעים והשימוש במנגנון הפיצוי היה שולי. בתיקים שנסגרו בלא הסדר טיעון המגמה הייתה הפוכה, קרי

---

⁸¹ פרוטוקול 26 של ועדת החקירה מיום 4.3.2002 "על סדר היום: מדיניות משרד המשפטים בהתמודדות עם תופעת הסחר בנשים".

⁸² פ' (ת"א) 1857/04 מ"י נ' קושניר (גזר דין מיום 28.6.2004).

⁸³ פ' (ת"א) 40091/04 מ"י נ' ובברשוילי (גזר דין מיום 16.3.2005). עם זאת, בית משפט מצוין את עובדת היותם של הקורבנות מהגרי עבודה כנסיבה להחמרה בעונשו של הנאשם: "הנאשם בחר לו כיעד לשידוך, לאלימות ולגניבה, עובדים זרים שהם בגדר אוכלוסייה חלשה ופגיעה. הקלות הבלתי נסבלת של פגיעה בזרים ושידוך כספם מחייבים נקיטת גישה עונשית מחמירה לבל ישוגר מסר שלילי לרבים האומר שניתן לחמוס את כספו ורכושו של הזר ומערכת המשפט תעבור על כך לסדר היום תוך שימוש באמצעים אלטרנטיביים לענישה."

הייתה נטייה לעשות שימוש במנגנון הפיצוי יותר מאשר בקנסות.⁸⁴ משמעות הדבר היא כי בתיקים בהם למדינה יש השפעה ניכרת על התוצאה הסופית, היא מעדיפה לדרוש קנס שהולך לכיסיה ולא פיצוי שהולך לקורבן.

בקרב שופטים ניכר היעדר מדיניות אחידה, ולמעשה גובה הפיצוי תלוי בזהות ההרכב היושב בדין. לעתים נוצר לעתים מצב אבסורדי, ובו קורבנות סחר למטרות זנות שנעצרו בגבול עם הגעתן לישראל זכו בפיצוי כלשהו, בעוד שנשים שחוו חודשים של סבל והתעללות מידי סוחריהן לא קיבלו פרוטה. פיצוי משמעותי הינו בגדר היוצא מן הכלל, ולמיטב ידיעתנו הסכום המרבי הקבוע בחוק טרם נפסק לאף אחת מהקורבנות בתיקי הסחר. בשנת 2004 ניתנו פיצויים רק ב-8 תיקים מבין 31, וסך סכום הפיצוי בכל התיקים הללו היה 238,500;⁸⁵ בשנת 2005 היה הסכום הכולל של הפיצויים 346,000 ש"ח,⁸⁶ סכום עלוב הקרוב לגובה הפיצוי המרבי שנקבע בחוק לאישה אחת ועל סחר אחד בה!

באחד מפסקי הדין הראשונים שעסקו בפיצוי קורבנות הסחר, קבע בית משפט קנס של 40,000 ש"ח לקופת המדינה, אך סרב להעניק פיצוי לקורבנות שכן לא הוכח נזק מיוחד **בנוסף** לעבירת הסחר עצמה וכן כדי להימנע מתוצאה בעייתית נוספת לשיטתו: "שקלתי אם בנסיבות העניין לא יהיה ראוי לפסוק גם פיצוי למתלוננות. סבור אני כי במקרה זה אין מקום לפסוק פיצוי שמא יתפרש הדבר כעידוד וכמתן הכשר לאותן נשים, אשר הגיעו לישראל שלא כחוק במטרה לעסוק בזנות. אינני סבור כי בנסיבות אלו יהיה זה נכון שבית המשפט יהפוך לגובה האתגור עבורן."⁸⁷ דעה דומה הובעה בידי השופטת ברכה אופיר תום בדיון בחוק איסור סחר בבני אדם: "קיימת כאן דעה שאני לא יכולה לבטל אותה. אם המדינה נותנת

⁸⁴ יונתן ארליך, מרכז המידע והמחקר של הכנסת, **הפסיקה בתיקי סחר בשנת 2005 - ניתוח כמותי**, 14 באוגוסט 2006.

⁸⁵ **ענישה בתיקי סחר בנשים ועבירות נלוות בשנת 2004**, מוקד סיוע לעובדים זרים והאוניברסיטה העברית, 2005.

⁸⁶ דוח פסיקה של שנת 2005, לעיל.

⁸⁷ ת"פ (חי') 133/01 מ"י נ' סבן פדאור [לא פורסם] 01 (3) 750.

באופן קבוע סכומי פיצויים של 50,000 שקל לפחות וזה לפחות, כי אפשר גם הרבה יותר מזה, נכנס כאן האלמנט של אולי איזה שהוא מימון של האתנן. כי על מה ניתן הכסף? הכסף אמור באמת להינתן על הנזק שנגרם להן ועל הסבל שהן סבלו.⁸⁸

במסגרת הדיונים שהתנהלו בכנסת בחוק איסור סחר בבני אדם, טענו ארגוני זכויות אדם כי יש לקבוע לקורבנות סחר פיצוי מינימום, וזאת נוכח הימנעותו של בית המשפט מלפסוק פיצוי, או פסיקת פיצוי נמוך ביחס לחומרת העבירה, ביחס לחומרת הסבל והנזק שנגרם להן וביחס לרווחי הסוחרים.⁸⁹ משרד המשפטים התנגד לעגן בחוק פיצוי מינימום וביקש להותיר את שיקול הדעת בידי השופטים; כי רף הפיצוי בתיקי סחר מצוי בעליה מתמדת; וכי תהא בצעד זה הפליה של שאר קורבנות העבירות הפליליות אם רק לקורבן של עבירת סחר יקבע פיצוי מינימלי.⁹⁰ בסופו של דבר נקבעה פשרה בחוק, לפיה כאשר שופט בוחר שלא לפצות קורבן סחר עליו לנמק החלטתו זו.⁹¹ אין ספק כי מדובר בחידוש חשוב במשפט הישראלי; אך ספק אם יש בו כדי לשפר את המצב הקיים, שכן אין בו די כדי להעלות את רף הפיצוי המקובל היום.

---

⁸⁸ פרוטוקול ישיבת ועדת חוק חוקה ומשפט, הכנסת השבע עשרה, 1.8.2006, פרוטוקול מס' 41. עמ' 5. באותו פרוטוקול הביעה השופטת את תמיכתה הנחרצת במאבק הכלכלי: " לגבי הפיצוי אין ספק שאת האנשים האלו שחיים על עבדים, על עבודת עבדים, יהיו אלה נשים, יהיו אלה גברים, הם אנשים שצרים [צ.ל "צריך"] להכות אותם לא רק בחירותם, שזה חשוב מאוד, לא רוצה להגיד בראש כל, אבל הרבה מאוד בכיסם כי הכיס מאוד חשוב להם, הרי הכל נעשה בשביל הכיס. אם אתה מכה אותם בכיס, הם צריכים לשקול פעמיים אם כדאי להם להמשיך בעבודה הזו."

⁸⁹ ראו נייר עמדה שהוגש לוועדת חוק חוקה ומשפט על ידי 'מוקד סיוע לעובדים זרים' ו'קו לעובד' ביום 30.7.2006 וכן דיון בוועדה מיום 1.8.2006.

⁹⁰ ראו דבריה של עו"ד ענת אסיף, ישיבת ועדת חוק חוקה ומשפט, 1.8.2006. עמ' 5.

⁹¹ סעיף 377 לחוק איסור סחר בבני אדם.

הקושי בגביית פיצויים: גם כאשר נפסקים פיצויים קשה לגבות אותם. אמנם מלאכת גביית הכסף מעבריינים אינה פשוטה,⁹² אך הפרקליטות אינה ממלאת את חובתה כלפי קורבנות סחר בבני אדם. מכיוון שרוב תיקי הסחר מסתיימים בהסדרי טיעון, כל שצריכה הפרקליטות לעשות כדי להבטיח שהפיצוי יגיע לנשים הוא לדרוש כי סוחרים יפקידו את כספי הפיצויים לפני הצגת ההסדר בבית המשפט. אך למרות פניות רבות פרקליטים נמנעים מלעשות כן.⁹³ בתשובה לאחת הפניות, נכתב כך: "במכתבכם הצבעתם על בעיה כללית, של אי עמידה של סוחרים נשים מורשעים בתנאי תשלום הפיצויים... אינני יכולה להתייחס לבעיה כללית זו כתופעה, אך מכל מקום אנחה את פרקליטי מחוז תל אביב (פלילי) להקפיד כי בהסדרי טיעון הכוללים חיוב בפיצויים, ייקבע ככלל שהפקדתו של סך הפיצוי המוסכם קודם לטיעונים לעונש תהא תנאי יסודי בהסכם, והפרתו תגרור את ביטולו."⁹⁴ לא ברור אם הנחיה זו הופצה, אך בגזר דין שניתן כחודשיים לאחר מכתב זה, נפסק למורשעים פיצוי בסכום נמוך והפרקליטות הסכימה בהסדר הטיעון כי הם ישולמו 90-180 יום לאחר מתן גזר הדין.⁹⁵

---

⁹² על הקשיים הקיימים בגביית קנסות בישראל, ראו תומר עינת, "אכיפה של קנסות פליליים בישראל- מדיניות, בעייתיות והצעות לשיפור", מחקרי משפט יט, (2002), עמ' 167.

⁹³ מכתבים מ'מוקד סיוע לעובדים זרים' לעדנה ארבל, פרקליטת המדינה דאז, 28.5.2003; לערן שנדר, פרקליט המדינה, 1.12.2005; לרות דויד, פרקליטת מחוז תל אביב, מיום 16.3.2006.

⁹⁴ מכתבה של עו"ד רות בלום- דויד, פרקליטת מחוז תל אביב, מיום 9.5.2006.

⁹⁵ פ"ח (ת"א) 1055/05 מ"י נ' איגור כץ ואח' (גזר דין מיום 17.7.06). בתיק זה הוגש כתב אישום כנגד 11 נאשמים שונים. על הנאשם ויקטור שולקין נגזר תשלום פיצוי של 7,500 ₪ למתלוננת, בשלושה תשלומים שווים, שהראשון בהם יופקד תוך שלושים יום ממתן גזר הדין במזכירות בית המשפט. על הנאשם איגור כץ נגזר לשלם 2,500 ₪ לכל מתלוננת בפרשה, וזאת בתוך 90 יום ממועד גזר הדין; על הנאשם אליזבר רפאלוב נגזר לשלם 5000 ₪ לאחת המתלוננות, בשלושה תשלומים, והראשון שבהם יופקד תוך 30 יום במזכירות בית משפט; על הנאשמת סימונה בלודה נגזר תשלום קנס של 5000 ₪ לאחת המתלוננות, אשר יופקדו במזכירות בית משפט תוך 90 יום.

תביעות אזרחיות כנגד הסוחר

החל משנת 2004 זכאיות קורבנות סחר למטרות עיסוק בזנות לסיוע משפטי ללא תשלום,⁹⁶ אשר יכול היה לסייע להן להגיש תביעה אזרחית ולהשיג פיצוי מסוחריהן. אף שבשנת 2006 ביקשו שלושים וחמש נשים סיוע משפטי,⁹⁷ רוב הקורבנות לא ביקשו פיצוי או לא הצליחו לקבל אותו בדרך זו. כמו כן, קיימים מספר הליכים תלויים ועומדים בערכאות המשפטיות השונות: שש תביעות מצויות בבית הדין לעבודה, חמש בבית משפט שלום ותביעה אזרחית נגרת לפלילים בבית משפט מחוזי. יש לזכור כי רוב מכריע מקרב קורבנות הסחר בנשים ובמיוחד אלו שהעידו אף אינן מגיעות כלל להליך האזרחי, שכן הן מעוניינות לחזור לארצן או סבורות כי אין בכך תועלת, וכי סוחריהן ממילא לא ישלמו את הסכומים שנפסקו להם. ואכן סוחרי נשים אינם ממהרים לשלם פיצויים, לא אלה שנפסקו בהליך הפלילי ולא בהליך האזרחי; לעתים הם נמלטים מן הארץ והנשים אף אינן יכולות להגיש נגדם תביעה. כאמור, לעתים קרובות מגורשות קורבנות הסחר בטרם הסתיים משפטם של מי שסחרו בהם. מדינת ישראל משלשלת לאוצרה גם חלק מן הכספים שנפסקו כפיצויים לקורבנות סחר על ידי בית המשפט ואשר שולמו על ידי הסוחרים, אך לא עלה בידי הרשויות לאתר את הקורבנות שגורשו.⁹⁸

---

⁹⁶ בתחילה הוענק הסיוע לעדות תביעה בלבד ששהו במקלט, אחר כך הורחב היקפו והוא אמור להינתן לכל קורבנות הסחר בישראל.

⁹⁷ עשרים נשים ביקשו סיוע בהשגת אשרת שהיה לשנה נוספת למטרת שיקום; אחת עשרה פנו בבקשת סיוע בתביעות אזרחיות כנגד האדם שסחר בהן, מתוכן שש קיבלו סיוע ובקשתן של חמש נוספות עודנה בבדיקה; חמש נשים קיבלו סיוע בענייני מעמד אישי ואישה אחת קיבלה סיוע בהוצאה לפועל. שלוש נשים עזבו את המקלט והסיוע נפסק. הנתונים לקוחים מהדו"ח המסכם של מקלט "מעגן", המקלט לקורבנות סחר, לשנת 2006: רינת דוידוביץ, **נשים שקופות**, (2006), ע"ע 19-20.

⁹⁸ ראו דבריה של השופטת ברכה אופיר תום בוועדת חוק חוקה ומשפט מישיבת יום 1.8.2006.

הקרן למאבק בסחר בבני אדם ולשיקום קורבנותיו

בעולם קיימות קרנות שונות לפיצוי נפגעי עבירה. בישראל טרם הוקמו קרנות מעין אלו, לא עבור נפגעי עבירה ולא עבור קורבנות סחר בבני אדם. בדיונים שנערכו בחודשים יולי-אוגוסט בשנת 2006 בוועדת חוק חוקה ומשפט בכנסת, בעת הכנת החוק לאיסור הסחר בבני אדם לקריאה שנייה ושלישית, נדונה דמותה העתידית של קרן כזו. הרשויות טענו כי הכספים שיוזרמו אליה צריכים לשמש למאבק בסחר בבני אדם, ובעיקר לאכיפת החוק הפלילי ולשיקום קורבנותיו. לעומת זאת, ארגוני זכויות אדם טענו כי על המדינה לממן את פעולות האכיפה, המניעה והשיקום ורוב כספי הקרן צריכים לעבור ישירות לקורבנות, שכן הם הופקו על חשבונן. תשובת המדינה היתה:

"אין אנו סבורים כי ראוי, כמדיניות, לאמץ את הגישה הבאה לידי ביטוי בנייר העמדה של הארגונים הלא ממשלתיים, להעניק את עיקר הכספים שבקרן לפיצוי קורבנות... פיצוי קורבנות עבירה הוא נושא רחב שיש לגבש לגביו הסדר כולל לגבי קורבנות עבירה בכלל... הרעיון המונח ביסוד החילוט הוא להחזיר את המצב לקדמותו דרך החזרת תוצרי הפשיעה לציבור בכללו ולא לקורבנות עבירה פרטניים. ועוד, לא ברור באיזה שיעור קרן כזו אמורה לפצות קורבנות עבירה שלא התלוננו או תבעו את הסוחרים. לעומת זאת, מבנה הקרן שבהצעה הממשלתית משתווה עם מטרות החילוט להחזיר לציבור את רווחי הפשיעה... הוא משתווה גם עם התפיסה הבינלאומית בקשר לסחר בבני אדם, המחייב מאבק בנגע זה בכלים שלובים של אכיפה, מניעה והגנה על קורבנות כשכל אחת ממטרות אלה היא חשובה מצד עצמה."⁹⁹

בסופו של דבר, קבעה הצעת החוק כי אל הקרן יועברו כספים שיחולטו מסוחרים נשים וכן קנסות שיוטלו עליהם בהליכים פליליים; הקרן תפצה קורבנות שבידם פסק דין חלוט (קרי, סופי, שעליו לא ניתן כבר לערער) ואין באפשרותם

⁹⁹ נייר עמדה של משרד המשפטים ביחס להסדר החילוט בהצעת חוק איסור סחר בבני אדם (תיקוני חקיקה) התשס"ו-2006. נכתב על ידי עו"ד שילה ענבר, סגנית בכירה לפרקליטת מחוז צפון וממונה על עניינים פליליים, הוגש לוועדת חוק חוקה ומשפט ביום 13.8.2006.

לממשו שכן הסוחר אינו רוצה או יכול לשלם; לפחות חצי מכספי הקרן יועברו לשיקום הקורבנות והשאר למטרות אכיפה ומניעה.¹⁰⁰ לכאורה, מדובר בצעד משמעותי של הכרה בזכות הקורבנות לקבל כסף שהופק על חשבונן. בפועל, פני הדברים שונים. קיימים שני ליקויים עיקריים במתכונתה של קרן זו.

ראשית, כספי הקרן אינם עתידים להגיע כלל לידי הקורבנות. מצב זה יוצר אפליה בוטה בין קורבנות סחר לבין קורבנות עבירות אחרות. האם קורבנות עבירות אחרות נדרשים לשלם את עלות מניעת העבירה כלפיהם או אכיפה משטרתית כנגד הפוגעים בהם? האם קורבנות אונס משלמות למשטרה עבור לכידת התוקף? גם בעובדה שחצי מכספי הקרן מוקדשים לשיקום אין די: האם נשים מוכות נדרשות לשלם עבור המקלטים בהם הן שוהות? לטעמנו אין כל הבדל בין קורבנות העבירות השונות והכסף המופק מקורבנות הסחר צריך לחזור **ישירות** לידיהן, ולא באמצעים **עקיפים** כמניעה, שיקום ואכיפה, שהינם **ממילא** בגדר חובתה של המדינה וחייבים להתבצע במימונה. אין לתת לתאוות בצע לסמא את עיני הרשויות ולנהוג כמו סוחריהן - לגזול את כספי קורבנות הסחר פעם נוספת, אך בניגוד לסוחריהן למען מטרות מוצדקות כביכול. המטרה מוצדקת אך האמצעי פסול.

שנית, על פי הצעת החוק לקרן יועברו רק כספים שהופקו מרכוש שחולט או מקנסות שהטיל בית המשפט. כספים שיופקו ממס הכנסה ומן המאבק בהלבנת הון ובארגוני פשיעה, יוותרו בידי המדינה. בעתיד הקרוב יקבע שר המשפטים תקנות לניהול הקרן, לשימוש שיעשה בנכסיה ולדרכי חלוקתם. בעת התקנת התקנות אין לשכוח את מקורו של הכסף. יש לזכור כי חובתה של מדינת ישראל להיאבק בסחר בבני אדם, כמו בכל עבירה פלילית אחרת על חשבונה, ולא תוך ניצול הממון שהפיקו סוחרי האדם מקורבנותיהם.

---

¹⁰⁰ סעיף 377 ה, חוק איסור סחר בבני אדם (תיקוני חקיקה), התשס"ז-2006.

5. הדין הבין לאומי - משפט משווה

הצהרת האו"ם בדבר עקרונות הצדק הבסיסי למען קורבנות הפשע, שהתקבלה בשנת 1985, קראה למדינות ליצור תשתית חוקית ומנהלית שתאפשר להגביר את השתתפות הקורבנות בהליך המשפטי, להעניק להם סיוע והגנה ככל שאלה ידרשו, לכסות את הוצאותיהם על ידי מי שנמצאו אשמים בביצוע העבירה ולפצות אותם ואת בני משפחותיהם.¹⁰¹ תפיסה זו עוגנה גם באמנה שנוסחה בידי מועצת הקהילה האירופית בשנת 2005.¹⁰² כל צד לאמנה חויב לאמץ את החקיקה ואת האמצעים הנדרשים להבטיח פיצוי לקורבנות תוך שימוש באמצעים כמו הקמת קרן מיוחדת אשר תמומן על ידי חילוט הרכוש שהופק בעבירה והאמצעים ששימשו לביצועה. פרוטוקול האו"ם בנושא הסחר בבני אדם קבע כי המדינות המאשררות את הפרוטוקול יוודאו כי שיטת המשפט שלהם תכלול אמצעים שיאפשרו לקורבנות סחר להשיג פיצוי על הסבל שחוו.¹⁰³

הבעיות שעליהן הצביע המחקר הנוכחי - הקושי לאתר את רכושם של הסוחרים והעובדה שהמדינות אינן ממהרות לפצות את הקורבנות ומעדיפות להעביר את הרכוש שאותר לקופתן במקום לקורבנות העבירה - קיימות במדינות נוספות. אולם ישנן מדינות המנסות לשנות את מדיניותן ברוח פרוטוקול האו"ם. למשל, בארצות הברית קובע החוק כי בית המשפט יפסוק לקורבן פיצוי תוך חישוב ההכנסה שהפיק הסוחר או שכר מינימום, לפי הגבוה מבין השניים.¹⁰⁴ בקנדה

---

¹⁰¹ Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power-1985, articles 8-17.

¹⁰² Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

¹⁰³ Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Article 6.6. אך טרם אשררה מדינת ישראל חתמה על הפרוטוקול, אך טרם אשררה אותו.

¹⁰⁴ Victims of Trafficking and Violence Protection Act 2000, §1593 Mandatory Restitution.

הוקמה במשרד המשפטים קרן המיועדת לקורבנות עבירה, שאליה יכולים לפנות ארגוני זכויות אדם ולבקש מימון עבור שירותים הנדרשים לקורבנות סחר. ממשלת קנדה העבירה 5 מליון דולר לקרן זו.¹⁰⁵ בבלגיה ניתן לצרף את התביעה האזרחית להליך הפלילי ולדון בתביעת הפיצויים בהליך משולב. בבלגיה קיימת גם בעיה בגביית הפיצוי הנפסק, אולם לאחרונה, פסק בית המשפט במספר מקרים כי הקורבנות יפוצו מרכוש שחולט.¹⁰⁶ בניגריה נחקק חוק חלוצי ולפיו תוקם קרן שאליה יעבור רכוש מחולט, אשר תממן את שילובם מחדש בחברה של קורבנות הסחר בבני אדם. וכך קובע החוק הניגרי:

"A trafficked person, irrespective of his immigration status is entitled to compensation, restitution and recovery for economic, physical and psychological damages, to be met from the assets, if any, of the convicted trafficker, which has been forfeited and paid into the Victims of Trafficking Trust Fund. This fund is established by section 54 (3) of the Act".¹⁰⁷

דו"ח על מאבק בסחר בבני אדם שפורסם על ידי האו"ם בשנת 2006 קובע כי סוחרי נשים מסתירים לעתים קרובות את רכושם או מעבירים אותו לחו"ל, דבר המונע מקורבנותיהם את האפשרות לקבל מהם פיצויים.¹⁰⁸ האו"ם קרא למדינות להחרים כל רכוש או כסף של הסוחרים ולעשות בו שימוש כדי לפצות את הקורבנות, וכן לעודד שיתוף פעולה בינלאומי על מנת לאתר רכוש זה. אחת מהאפשרויות שהוצעו בדו"ח הינו פיצוי קורבנות בידי קרן שתוקם על ידי המדינה, ואליה יעברו כספי מסים וקנסות ששילמו הסוחרים, רכוש שחולט,

¹⁰⁵ <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2006/65988.htm>

¹⁰⁶ **Human Traffic, Human Rights: Redefining Victim Protection**, Anti-Slavery international 2002.

<http://www.antislavery.org/homepage/resources/humantrafficking/Belgium.pdf>

¹⁰⁷ Trafficking in Persons (Prohibition) Law Enforcement and Administration Act, 2003, article 52 (b).

¹⁰⁸ 'Toolkit to Combat Trafficking in Persons', 2006.

www.unodc.org/pdf/Trafficking_toolkit_Oct06.pdf, p. 163.

תרומות של גורמים פרטיים ומוסדות, ודרכי מימון נוספות של המדינה.¹⁰⁹ כמדינות אחרות, גם ישראל מתקשה לאתר את כספי הסוחרים ובמקביל נוטלת את כספי הקורבנות לאוצר המדינה. על ישראל לשים קץ לגזל שיטתי זה של כספים ולהקים את הקרן שתפצה את הקורבנות על פי העקרונות שקבע האו"ם.

---

¹⁰⁹ Ibid., p. 165.

6. המלצות: עקרונות לשימוש ראוי בכספים

המופקים מן המאבק הכלכלי נגד הסחר בבני אדם

חוק איסור סחר בבני אדם הרחיב את הגדרת הסחר וקבע מספר תיקונים חשובים לצורך פיצוי הקורבנות, ובהם הסדר חילוט, קביעה כי שופט שלא יפצה קורבן סחר יצטרך לנמק החלטתו והקמת קרן ייעודית. תיקונים אלו חשובים, אך אין בהם די. מאבק כלכלי בסחר בבני אדם, במקביל לאמצעי אכיפה אחרים, מניעה ושיקום, הינו מבורך, אך כדי להימנע ממצב שבו מדינת ישראל נוהגת כמעשי הסוחרים ונוטלת את כספם של קורבנות הסחר, עליה לנקוט מספר צעדים, שיפורטו להלן, ולאפשר לקורבנות לקבל ישירות את הפיצוי לו הם ראויים.

פיצויים במסגרת ההליך הפלילי

- חוק איסור סחר בבני אדם מאפשר לבתי משפט לפסוק בהליך הפלילי פיצוי זעום של 2000-3000 ₪, שיפטור אותם מחובת הנמקה. לצד עונש המאסר המינימלי בעבירת הסחר בבני אדם, יש לקבוע בחוק העונשין פיצוי מינימלי בסך 50% לפחות מסכום הפיצוי המרבי הקבוע כיום - 114,000 ₪. רק פיצוי כזה, המעוגן בחוק, יגן על קורבנות סחר מפני פסיקות שרירותיות של ערכאות משפטיות שונות.
- יש לקבוע בחוק העונשין כי בדומה לקנסות, גם אי תשלום פיצוי יגרור אחריו מאסר. דבר זה יועיל הן לקורבנות עבירת הסחר והן לקורבנות עבירות אחרות.

- על בתי המשפט לבחון במידה רבה יותר את מצבם של הקורבנות, ובמידה מעטה יותר את מצבו של העברייין. מצבו הכלכלי הקשה של הנאשם אינו אמור לשמש קריטריון לפיצוי שנפסק לקורבן.¹¹⁰
- על הפרקליטות להקפיד ולדרוש במסגרת הסדרי טיעון לפסוק פיצויים לקורבנות הסחר, וכי כספי הפיצוי יופקדו בבית המשפט בטרם יינתן גזר הדין, על מנת להבטיח שהם ישולמו.
- בתיקים בהם אין הסדר טיעון, או כאשר יש הסדר טיעון המותר לשיקול דעתו של בית משפט לקבוע את רף הענישה, על הפרקליטות לבקש תסקיר קורבן,¹¹¹ לפיו יוכל בית המשפט לפסוק על גובה הפיצוי לקורבן.
- הפרקליטות צריכה לקבוע נוהל מוסדר שיאפשר לה להעביר פיצויים הנפסקים לקורבנות לאחר גירושן. חלק ניכר מהעברות אלו נעשה כיום על ידי ארגונים, וכספן של נשים שאינן מאותרות נותר בידי המדינה.
- בנוסף לפיצויים, יש לחייב את הסוחרים בעלויות הגבוהות של העברת הפיצוי לחו"ל, לקורבנות שכבר גורשו. יש לעגן שינוי זה בחקיקה, שכן במצב הקיים היום בתי המשפט אינם מוסמכים לעשות כן.¹¹²

תביעות אזרחיות כנגד סוחרים

¹¹⁰ בעניין זה ראו פסק דינו של בית המשפט העליון שניתן לאחרונה - ע"פ 5761/05 מג'דלאוי נ' מ"י, מיום 24.7.2006.

¹¹¹ סעיף 187 (ב) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב - 1982 קובע כי כאשר בית משפט מרשיע נאשם בעבירת מין, הוא רשאי להורות על הגשת תסקיר על מצבו של נפגע העבירה ועל הנזק שנגרם לו כתוצאה מן העבירה. לפי ס' 18 לחוק זכויות נפגעי עבירה, תשס"א - 2001, נפגע עבירה זכאי למסור הצהרה בכתב לגוף החוקר או לתובע, על כל פגיעה ונזק שנגרמו לו בשל העבירה, לרבות נזק גוף, נזק נפשי או נזק לרכוש, ועל התובע להביא את הצהרתו לפני בית המשפט בדיון בענין גזר דינו של הנאשם.

¹¹² עמותת 'אישה לאישה' פנתה בעניין זה לפרקליט המדינה ביום 15 באוקטובר 2006. הפרקליטות השיבה כי לבית המשפט אין סמכות להורות על הטלת הוצאות העברת הפיצויים על הנאשמים, אך הודעה בנושא זה תועבר לפרקליטי המחוזות, שיידעו את שופטי בתי המשפט בעניין זה (מכתבו של יהושע למברגר, המשנה לפרקליט המדינה (עניינים פליליים) מיום 30.10.2006).

- יש לאפשר מתן עדות ללא נוכחות הנתבע באולם גם בתביעות אזרחיות, ולא רק בתביעות פליליות.
- יש להעניק לקורבנות הסחר אשרת שהייה בישראל כל עוד נמשך ההליך האזרחי נגד סוחריהם.
- על משרד הפנים לאפשר לקורבנות סחר שגורשו מישראל במהלך ניהול תביעתם, לשוב לצורך מתן עדות או תהליכים הנדרשים לניהול התיק ללא תנאים מגבילים, כגון הפקדת ערבות בסכום גבוה.
- על הפרקליטות ליידע קורבנות סחר כאשר מחולט רכוש מסוחריהן, על מנת לאפשר להן לתבוע רכוש זה.

הקרן למאבק בסחר, למניעתו ולשיקום קורבנותיו

- חוק איסור סחר בבני אדם קבע כי לקרן יועברו קנסות וכספי חילוט שהופקו מעבירת הסחר בבני אדם, והקרן תשמש שלוש מטרות: פיצוי קורבנות וסוחריהם לא שילמו להם פיצוי שנפסק בבית משפט; שיקום נפגעי סחר (לפחות חצי מכספי הקרן יוקדשו לכך); מניעת הסחר ואכיפת החוק לגביו. אנו סבורים כי יש התקדמות רבה בעצם הקמת הקרן, אולם סבורים כי במתכונת המוצעת יש מספר פגמים אותם יש לשנות:
  - שיקום הקורבנות ואכיפת חוק איסור סחר צריכים להיעשות על חשבון מדינת ישראל. כפי שלא יעלה על הדעת כי קורבן אונס ישראלי תידרש לשלם על טיפול משטרתי בתלונתה, כך אין לדרוש מקורבנות הסחר להשתתף במימון מאמצי האכיפה והשיקום, ובמיוחד כאשר מאמצים אלו נוצרו שנים רבות לאחר שהחלה עבירה זו להתקיים במדינת ישראל, תוך שהמדינה מעלימה ממנה עין ונהנית מהכנסותיה.

- כדי להרחיב את מקורות הקרן ולמנוע גזילת כספים בלתי מוצדקת מן הקורבנות על ידי המדינה, יש לכלול בהכנסותיה כספים שהופקו מסוחרי נשים כמו מס הכנסה ומסים עירוניים. לא הבסיס הנורמטיבי של מקור הכסף הוא הרלבנטי לצורך הכללתו במימון הקרן, אלא זיקתו העניינית של הכסף לעבירה שהפיקה את הרווח על חשבון הקורבן. בכל מקרה בו מוכח כי מקור הכסף הופק מסחר בבני אדם, יש הצדקה להשתמש בו לצרכי מימון הקרן (כמו במקרה של גזר דין שוקן).¹¹³
- בעת מעצר הסוחרים יש לחלט כל רכוש שנמצא בידיהם, על מנת למנוע מהם אפשרות לפעול להסתרתו.
- יש לקבוע חזקת רווח בחוק, וביסודו ההנחה כי הסוחר הרוויח מן הסחר בבני האדם ולדרוש ממנו פיצוי. סוחר המעוניין לסתור זאת, צריך להוכיח העדר רווח.
- יש לקבוע "מדד נזק", לפיו ישולמו פיצויים לקורבן הסחר. המדד יבנה לפי פרמטרים פשוטים, ובהם מספר ימי העסקתו הכפויה, נזקים ספציפיים שנגרמו ועוד. "מדד נזק" זה יאפשר פיצוי של קורבנות סחר על ידי הקרן, כאשר מסיבות שונות לא ניתן להעמיד את הסוחרים לדין (ברחו מישראל, נשפטו כבר למאסר על סמך עדויותיהם של קורבנות סחר אחרים, או כאשר הקורבנות אינם מעוניינים להעיד).
- אם חשוד או נאשם בעבירת סחר מפר את תנאי הערבות ונמלט, יש לחלט את הערבות ולהעבירה לקרן.

¹¹³ פ' (ת"א) 3635/01 מ"י נ' רשת שוקן בע"מ ואח', (גזר דין מיום 17.3.2005).

- יש להחיל את הזכאות לתשלומי הקרן רטרואקטיבית, ולאפשר גם לקורבנות סחר שנפסקו להם פיצויים משנת 2000 ועד למועד הקמתה, ואשר לא שולמו, לקבל את הפיצוי מן הקרן.
- הוועדה המנהלת את הקרן צריכה לכלול נציגים מתחומים שונים, ובעיקר מתחום הרווחה, בריאות הנפש, וכן נציגים מטעם ארגוני זכויות אדם.
- גורמים ממשלתיים ומשפטיים שונים תופסים לא פעם את מדינת ישראל כקורבן האמיתי של עבירת הסחר, כאשר לקורבנות הסחר עצמן מיוחסת מידה של "אשם תורם" לעבירה, המסכנת את ביטחון המדינה ודורשת השקעת משאבים רבים. תפיסה זו המצדיקה את העברת כספים מחולטים לאוצר המדינה במקום לקורבנות אינה ראויה. יש לעקור אותה משורש על ידי הסברה על מהותו של הסחר בבני אדם וסבלם של קורבנותיו.

סיכום

נטילת כספם של סוחרי אדם והעברתו לידי המדינה במסגרת המאבק הכלכלי בסחר, נתפסים בישראל כאמצעי חוקי וחיוני למיגור סחר זה. בעשותה כן, מדינת ישראל פוגעת למעשה פגיעה נוספת בקורבנות של אחת העבירות החמורות המתבצעות כיום בשטחה, ומתעלמת מן הדרך בה הופקו כספים אלו. הפקעה שרירותית של כספים השייכים לאחת הקבוצות החלשות באוכלוסיה, אם לא החלשה מכולן, איננה ראויה, בלשון המעטה, גם כאשר הפקעה זו נעשית למטרה הראויה של מניעת הסחר ושיקום קורבנותיו. כשם שקורבנות עבירה אחרים אינם נדרשים לשלם את עלות פעילות המשטרה ביחס לעבירות הנעברות כלפיהן, כך אין גם לדרוש מקורבנות הסחר לממן את המאבק בעבירה הנעברת נגדם; וכשם שנשים מוכות אינן נדרשות לשלם עבור המקלט בו הן שוהות, אין למשרד הרווחה כל טיעון המצדיק שימוש בכספי הנשים למימון המקלט לקורבנות סחר.

אין ספק, כי המאבק הכלכלי בסחר בבני אדם מוצדק, שכן אין כל סיבה שחוטא יצא נשכר; עם זאת, יש ליעד את הכספים למטרות ראויות, ולא להצטמצם לנקודת המבט הרואה בכספים אלו מקור הכנסות למדינה, גם אם הכנסות אלה מיועדות לסייע לה להיאבק בסחר זה. חילוט רכושם של סוחרים או נטילתו בכל דרך אחרת בידי המדינה, נעשה על חשבון זכותם של הקורבנות לגבות את הכספים שהופקו מגופם מסוחריהם, והינו בבחינת גזל בלתי מוצדק. על מדינת ישראל לעשות שימוש במשאביה שלה על מנת להיאבק בסחר בבני אדם ולשקם את קורבנותיו, ולא לתת לסכומי העתק המופקים בתחום פשיעה זה לסמא את עיניה. אף אם הכסף נלקח מידי עבריינים, אין הדבר פוטר את המדינה מחובתה הבסיסית - השבתו לקורבנות שניצולם אפשר את השגתו.

רשימת מקורות

חקיקה

חוק איסור הלבנת הון, התש"ס – 2000.
חוק איסור סחר בבני אדם (תיקוני חקיקה), התשס"ז – 2006.
חוק זכויות נפגעי עבירה, תשס"א – 2001.
חוק מאבק בארגוני פשיעה, תשס"ג – 2003.
חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב – 1982.
פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש] התשכ"ט – 1969.
Victims of Trafficking and Violence Protection Act 2000.
Trafficking in Persons (Prohibition) Law Enforcement and Administration Act, 2003.

פסיקה

עמ"ה (ת"א) 923/62 מ"י נ' וסרמן פס"מ ל"ח 377.
ע"פ (ב"ש) 87 / 202 ירחי נ' מ"י נא (2) 338, עמוד 341.
ע"פ 4148/92 מועד נ' מ"י, דינים עליון, כרך לו, 412.
ע"פ 1982/93 בנק לאומי לישראל בע"מ נ' מ"י, מח (3) 238.
ע"פ 7475/95 מ"י נ' בן שיטרית פ"ד נב (2), 385.
בש"פ 7715/97 חג'ג' נ' מ"י פ"ד נב (1) 14.
רע"פ 1792/99 גאלי נ' מ"י נג (3) 312.
ע"פ 4142/99 אלקדיים נ' מ"י דינים עליון כרך נ"ז, 139.
ע"ע 1064/00 קיניאנג'י נ' אוליציקי עבודות עפר, פד"ע לה 625.
בש"פ 3159/00 רבין נ' מדינת ישראל, תק- על 2000 (2), 1118.
פ' (חי') 133/01 מ"י נ' סבן פדאור [לא פורסם] 01 (3) 750.
פ' (ת"א) 1031/01 מ"י נ' אזולאי (גזר דין מיום 22.5.2003).
פ' (ת"א) 3635/01 מ"י נ' רשת שוקן בע"מ ואח', (גזר דין מיום 17.3.2005).
ה"פ (ת"א) 1478/02 מ"י נגד שם טוב ואח' (החלטה מיום 8.9.2003).
ב"ש (י-ם) 1496/02 מ"י נ' אלעד ואח' דינים מחוזי, כרך לג (8).
ב"ש (קריות) 2207/02 מ"י נגד אברבנאל (החלטה מיום 31.7.2002).
ע"פ (חי') 2218/02 מ"י נ' בוזגלו (פס"ד מיום 21.9.2005).
ב"ש (י-ם) 3620/02 אלעד בע"מ ואח' נ' מ"י (החלטה מיום 13.6.2002).
בג"צ 4542/02 קו לעובד נ' ממשלת ישראל ואח' (פסק דין מיום 30.3.2006).
ב"ש (ת"א) 91455/02 פרקליטות מחוז ת"א – מיסוי וכלכלה נ' ציון דינים מחוזי כרך לג (4) 847.

פ' (רח' 2116/03 מ"י נ' חננה (גזר דין מיום 22.9.2005).
בש"פ 2757/03 סלמאן נ' מ"י, דינים עליון 30, סד, 311.
ב"ש (חי) 2797/03 מ"י נגד תענד ואח', (החלטה מיום 30.9.2003).
ב"ש (ת"א) 93270/03 מ"י נ' מטטוב (החלטה מיום 13.1.2006).
רע"פ 248/04 משה סלע בע"מ ואח' נ' מ"י - משרד העבודה והרווחה (החלטה
מיום 15.1.2004)
פ"ח (י-ם) 774/04 מ"י נ' בוסלוביץ ואח' (לא פורסם, גז"ד מיום 20.3.2005).
פ"ח (חי) 1031/04 מ"י נ' ליבשיץ ואח' (לא פורסם, גזר דין מיום 16.7.2004
לנאשם 1 בלבד).
פ' (ת"א) 1857/04 מ"י נ' קושניר (גזר דין מיום 28.6.2004).
ע"פ 2480/04 סימסה נ' מ"י (פסק דין מיום 21.4.2005).
פ' (ת"א) 40091/04 מ"י נ' ובברשוילי (גזר דין מיום 16.3.2005)
ע"פ 282/05 קבנוב נ' מ"י (לא פורסם, פסק דין מיום 18.5.2006).
פ"ח (ת"א) 1055/05 מ"י נ' איגור כץ ואח' (גזר דין מיום 29.3.2006).
פ"ח (ת"א) 1055/05 מ"י נ' איגור כץ ואח' (גזר דין מיום 17.7.06).
פ' (ת"א) 2568/06 מ"י נ' רויטמן (גזר דין מיום 30.5.2006)
ע"פ 5761/05 מג'דלאוי נ' מ"י, (פסק דין מיום 24.7.2006).
פ' (ת"א) 40174/05 מ"י נ' אליהם ואח' (הכרעת דין מיום 21.12.2005).

דו"חות

יונתן ארליך, מרכז המידע והמחקר של הכנסת, הפסיקה בתיקי סחר בשנת
2005- ניתוח כמותי, 2006.
רינת דווידוביץ, נשים שקופות, דו"ח מקלט "מעגן" לשנת 2006.
נעמי לבנקרון ויוסי דהאן, אשה עוברת לסוחר, 2003.
מבקר המדינה - דו"ח שנתי 49, 1999.
מבקר המדינה - דוח שנתי 53ב, 2003.
דו"ח הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, סקירת פעילות 2002-2005,
משרד המשפטים (2006).
נעמי לבנקרון ענישה בתיקי סחר בנשים ועבירות גלוות בשנת 2004, מוקד
סיוע לעובדים זרים והאוניברסיטה העברית, 2005.
נעמי לבנקרון ענישה בתיקי סחר בנשים ועבירות גלוות בשנת 2005, מוקד
סיוע לעובדים זרים והאוניברסיטה העברית, 2006.
Human Traffic, Human Rights: Redefining Victim Protection,
Anti-Slavery international 2002.
United Nations, Office on Drugs and Crime **Toolkit to Combat**
Trafficking in Persons, 2006.

מאמרים

- אסנת אלירם, "פיצויים לקרבן העבירה: הצעה לדגם חדש", **מחקרי משפט** יט, (2002), 205.
- תומר עינת, "אכיפה של קנסות פליליים בישראל- מדיניות, בעייתיות והצעות לשיפור", **מחקרי משפט** יט, (2002), 167.
- V. Samarasinghe, 'Controlling Globalization in Anti Trafficking Strategies in Asia', **The Brown Journal of World Affairs**, 10 (2003), 91-104.
- L. Cao, 'Illegal Traffic in Women: A Civil RICO Proposal', **The Yale Law Journal**, 96, (1987), p. 1297-1322.

עיתונות

- רותי סיני, "עשרים שעות פיטמו אווזים, ובלילה ישנו לצד הפגרים", **הארץ**, 10.12.2006.
- אוריה שביט, "נגמר הבית זונות", **מוסף הארץ**, 2.11.2001.

וועדות כנסת

- הוועדה לקידום מעמד האישה, פרוטוקולים מיום 5.7.2006.
- ועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא הסחר בנשים, פרוטוקולים מיום 20.5.2002, 26.11.2003, 17.2.2004, 18.1.2005, 4.3.2002.
- ועדת חוק חוקה ומשפט, פרוטוקולים מיום 1.8.2006, 13.8.2006, 16.8.2006.

אמנות בינלאומיות

- Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, 2005.
- Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power-1985.
- Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, 2000.
- United Nation Convention against Transnational Organized Crime, 2000.